ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՄԻ.

ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ՊՐՊՏՈՒՄՆԵՐ

ՀԵԹՈՒՄ Բ. ԼԵՒՈՆ Գ. ԵՒ ԱՒՇԻՆ

ԳՐԵՑ

Հ. Օ. ՍԵՔՈՒԼԵԱՆ

ՄԽԻԹ. ՈՒԽՏԷՆ

ՎԻԵՆՆԱ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

1982

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՏՈՐ ՄԻ.

NATIONALBIBLIOTHEK

BAND 220

ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ՊՐՊՏՈՒՄՆԵՐ

ՀԵԹՈՒՄ Բ. ԼԵՒՈՆ Գ. ԵՒ ԱՒՇԻՆ

ԳՐԵՑ

Հ. Օ. ՍԵՔՈՒԼԵԱՆ

ՄԽԻԹ. ՈՒԽՏԷՆ

ՎԻԵՆՆԱ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

1982

NUMISMATISCHE STUDIEN

HETHUM II., LEVON III. u. AWSCHIN

VON
P. A. SZEKULA
MECHITHARIST

WIEN
MECHITHARISTEN-BUCHDRUCKEREI
1982

ԱՐՏԱՏՊՈՒԹԻՒՆ

"ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ„Ի

1970, Թ. 4—6, էջ 209—230, 1972, Թ. 4—6, էջ 225—238, 1972, Թ. 7—9, էջ 373—382, 1972, Թ. 1—3, էջ 95—110

ԳԼՈՒԽ Ա.

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ՀԵԹՈՒՄ Բ.Ի ՊՂԻՆՁԷ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԵՍԱԿԻ ԴՐԱՄՆԵՐԸ

Ծանօթ դրամագէտներու համաձայն Հեթում Բ. կոխել տուած է երկու տեսակ պղինձէ դրամներ. առաջին տեսակին Ա. կողմին վրայ կը տեսնուի թագաւորին գլուխը, թագակիր, հանդիպահայեաց, Բ. կողմը կայ Հեթում Բ.ի միայն յատուկ՝ «Պոլսոյ անանուն կայսրներու պղինձէ դրամներու զարդարուն խաչը»։ Երկրորդ տեսակին վրայ կը տեսնենք պսակաւոր թագաւորը «գետնի վրայ նստած ըստ արեւելեայց սովորութեան. աջ ձեռքը դէպի կուրծքը տարած ու գաւազան մը բռնած, որուն ծայրը ուսէն վեր երկնցած է. ձախ ձեռքը դէպ ի վեր երկնցուցած ու ճոթը ընդաձեւ» այսպէս կը նկարագրէ Հ. Սիպիլեան իր «Դասաւորութիւն Ռուբինեան Դրամոց» ծանօթ գործին մէջ, էջ 41—42։ Նոյնը կը կրկնեն նաեւ Բասմաջեան (Հայկական Ընդհանուր Դրամագիտութիւն, էջ 161—162) եւ Պտուկեան (Կիլիկեան Հայաստանի Դրամները, էջ 99)։

Առաջին տեսակի պղինձներու նկարագրութիւնը գոհացուցիչ է, սակայն երկրորդ

տեսակինը ոչ։ Թագաւորը ո՞ւր նստած է, միշտ նո՞յն ձեւով նստած է։ Հոս Սիպիլեան պատասխան կու տայ. «գետնի վրայ ըստ արեւելեայց սովորութեան» այսինքն ծալապատիկ։ Նոյնը կը կրկնէ Բասմաջեան։ Պտուկեան չի պատասխաներ ո՞ւր հարցումին, կը բաւականանայ գրելով «Թագաւորը կը տեսնուի նստած ծալապատիկ արեւելեան ձեւով»։

Վերջերս երբ փորձ մը կատարեցի Վիեննական Մխիթարեան Թանգարանի մէջ պահուող այս Բ. խումբին պատկանող պղինձները Պտուկեանի գրքին վրայէն դասաւորելու, տեսայ թէ լաբիւրինթոսի մը մէջ կը գտնուիմ։ Մօտուստ քննութեան մը արդիւնքը եղաւ այն, որ ստիպուեցայ մէկդի թողուլ Պտուկեանի ուղեցոյցը ապաւինելով սեփական անդրադարձումներու եւ տրամաբանութեան, բաւիղէն դուրս ելլել կարենալու համար։

Աչքի զարկաւ որ Թագաւորը միշտ ալ գետինը չէ նստած ծալապատիկ արեւելեան ձեւով, մանաւանդ թէ կը տեսնուին նստուածքի երեք ձեւեր։

1. Թագաւորը բազմած է ցած դահի մը վրայ։ Դահը շատ կը նմանի Հեթում Ա.ի պղինձներու վրայ տեսնուած, առիւծի գլուխներ յիշեցնող երկու եզջիւրներով դահին։ Լաւ կը զանազանուին դահի ոտքերը։ Տե՛ս Տախտակ Ա. թիւ 1 եւ 2/1։

2. Թագաւորը բազմած է երկու յենարան ունեցող, առանց ոտքի բազմոցի մը վրայ: — Այս յենարանները ներկայացուած են առհասարակ երկու կէտերով: Տե՛ս Տախտակ Ա. թիւ 22/5 եւ 31:

3. Թագաւորը նստած է ծալապատիկ, արեւելեան ձեւով, գետնի կամ չտեսնուող բարձի մը վրայ, պատմուճանը հաւաքուած է ծալք ծալք, երկու ծունկերու միջեւ: Տե՛ս Տախտակ Ա. թիւ 142/1 եւ 155:

Այս երեք տեսակներուն վրայ Թագաւորին թեւերուն եւ ձեռքերուն դիրքը կը մնայ միշտ անփոփոխ, աջը կուրծքին վրայ երկար գաւազան-մականով, ձախը տարածած, արքայական նռնակով կամ խաչով, վերջիններս շատ ստէպ չէ կարելի ճշդել:

Հեթում Բ.ի այս պղինձներուն՝ արուեստով շատ կը նմանին իր եղբօրորդիին, Լեւոն Գ.ի պղինձները: Եթէ անունը մաշած

ըլլայ, կամ ձեռքերուն դիրքը փոխուած չըլլայ, անկարելի է զանազանել երկուքը իրարմէ։ Այս պարագան այն գլխաւոր պատճառներէն մին է արդէն, որ գահի վրայ բազմած այս Հեթում Բ·ի պղինձները չենք կրնար տալ Հեթում Ա·ի։ Այս պղինձները Հեթում Ա·ի պղինձներէն կը տարբերին ո՛չ միայն արուեստով այլ նաեւ կշիռքո՛վ։ Մինչ Հեթում Ա·ի թեթեւագոյն պղինձը 3·50 կրամը կ՚անցնի, հոս Հեթում Բ·ի մեր ընծայած առաջին խումբին միջին կշիռը գտանք 2·90, երկրորդին 3·10, իսկ երրորդին 3·50։ Առաջին խումբին պատկանող կտորներու ծանրութիւնը կը խաղայ 3·65ի եւ 2·05ի միջեւ, իսկ Բ· խումբինը 4·85—1·75։

Այս դրամներու վրայ, երկրորդական ստորաբաժանումներ կատարելու համար, նկատի առնուելիք, աչքի զարնող կարեւոր նշաններն են զանազան ձեւի 21 տեսակ խաչերը։ Իբրեւ հիմնական ձեւ, բոլորին վրայ կը գտնենք չորս հաւասար երկարութեամբ թեւերով խաչը հետեւեալ տարբերակներով·

1—7· Առանց շրջանակի

1· պարզ խաչ։

2· *պարզ խաչ, չորս անութներուն մէջ մէկական կէտով։*

3· *պարզ խաչ, չորս անութներուն մէջ մէկական ճառագայթով։*

4· *Ստուարաթեւ խաչ, Մալթայեան ասպետներու խաչը յիշեցնող։*

5· *Ստուարաթեւ խաչ, չորս անութներուն մէջ մէկական կէտով։*

6· *Թեւաւոր խաչ։*

7․ Թեւաւոր խաչ, չորս անկիւններու մէջ մէկական կէտով։

8—14․ Թիւ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 տեսակ խաչերը գծաւոր շրջանակի մէջ առնուած։

15—21․ Նոյները մարգարտաշար շրջանակի մէջ։

Ուշադրութեան արժանի է այն պարագան, որ առաջին եւ երկրորդ խումբին մէջ շատ ցանցառ կը հանդիպինք թեւաւոր խաչերու, մինչ երրորդ խմբի պատկանող կտորները մեծ մասով թեւաւոր խաչեր կը կրեն։

Աչքի կը զարնէ որ ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ կամ ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐ Հ ընթերցուածը յատուկ է առաւելապէս առաջին եւ երկրորդ խումբին, մինչ երրորդ խմբի ընթերցուածները մեծ մասով ԹԱԳԱՒ, ԹԱԳԱ, ԹԱԳՒ, ԹԱԳՈ, ԹԱԳ, ԹԱ եւն անդամահատուած ընթերցուածները ունին, բազմաթիւ տարբերակներով։

Երրորդ խմբի պատկանող տեսակներուն մէջ սակայն կը հանդիպինք երկու կողմն ալ ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐ կրկնեալ գրութեան, սակայն չկրցանք գտնել եւ ոչ իսկ մէկ օրինակ Ա․ եւ Բ․ խումբէն՝ նման խորագրով։

Չափազանց հետաքրքրական են Բ. խումբի պատկանող չորս (թիւ 315—318) եւ Գ. խումբի պատկանող մէկ (թիւ 319) կտոր, ընդամէնը հինգ օրինակ, արաբական գիրերով կնիքներ կրող կտորները[1]: Մեր տրամադրութեան տակ եղած օրինակները չափազանց մաշած ըլլալուն, գրութիւնը լաւ չի կարդացուիր: Իւրաքանչիւրին վրայ բաւական լաւ կը տեսնուի ԷԼ ՄԷԼԷՔ կամ ՄԷԼԷՔ ملك ընթերցուածը, իսկ մէկուն վրայէն կը կարծենք կարդալ ԷԼ ԱՇՐԱՖի անունը ملك الاشراف: Հաւանական կը գտնենք որ 1293ին էլ Աշրաֆ իր գրաւման շըրջանի շրջաբերութեան թոյլատրած դրամներու վրայ այս կնիքը կոխել տուած ըլլայ:

Արաբական գիրերով կնքուած դրամներու չէինք հանդիպած ցայսօր Հեթում Բ.ի դրամներու վրայ, մինչ բաւական թիւով կը գտնուին Լեւոն Դ.ի արծաթներէն որոնք արաբատառ կնիքներ կը կրեն: Այս կնիքներու գոյութիւնը Հեթում Բ.ի պղինձներու

---

[1] Վերջին պահուն մեր ձեռքն հասաւ Վենետիկի Մխիթարեան Հարց «Armeniaca» Բացառիկ Յուշամատեանը, ուր Զ. Պտուկեան ունի գրութիւն մը Some Armenian Coins Overstruck in Arabic. Վենետիկ 1969, էջ 138—147: Այստեղ դրամագէտը նկատի առած է իր հաւաքածոյին Հեթում երկրորդէն պղինձ կրկնադրոշմ միակ օրինակը, որուն ընթերցումը այնքան անորոշ գտած է, որ չի համարձակիր անկասկած եզրակացութեան մը յանգիլ (հմմտ. էջ 141—142):

վրայ կու գայ հաստատելու այն իրողութիւնը, որ Հեթում Բ. իրապէս արծաթի դրամ չէ ունեցած, ուստի ստիպուած եղած է դրամական իշխանութիւնը իր կնիքը զարնել շրջաբերութեան մէջ գոյութիւն ունեցող միակ պղինձին վրայ: Հարց կ'ելլէ սակայն, որ ինչո՞ւ չենք հանդիպիր թագաւորագլուխ Հեթում Բ.ի դրամներու վրայ նման կնիքի մը: Գոհացուցիչ պատասխան մը չունինք, գուցէ թէ օր մը այդ ալ երեւան ելլէ: Իսկ եթէ չիրականանայ մեր այս ենթադրութիւնը, արդեօք կարելի՞ է հաւանական նկատել որ էլ Աշրաֆ մահմետական ըլլալուն՝ չէ հաւանած այնքան մեծ մարդագլուխ դրամի մը շրջաբերութեան մէջ մնալը: Կայ նոյնպէս երկրորդ այն հնարաւորութիւնը, որ թագաւորագլուխ պղինձները, որոնք իրենց ծանրութենէն դատելով թագաւորութեան առաջին տարիներուն թողարկուած ըլլալ կ'երեւին, էլ Աշրաֆի դրամական շրջանին՝ 1293ին, արդէն շրջաբերութենէն դուրս հանուած ըլլան(°) :

Ա. ԽՈՒՄԲ

Թագաւորը գահի վրայ բազմած

խաչին ձեւը

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ

1. *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ՍԻՍ*
   ծանրութիւն 2.60* *կրամ* 11
2. *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ՍԻԻ*
   3.55*, 3.15, 2.95, 2.60 11

	խաչին ձեւը
3· ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ՍԻ	
3·55*, 3·35, 3·30, 3·25, 2·70, 2·60, 2·15	11
4· ՇԻՆԵԼ Ի ԳՂԱԳ Ի ՍԻ	
3·65	11
5· ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ս	
3·60, 2·95, 2·85, 2·75, 2·70, 2·50	11
6· ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ս	
3·40	9
7· ...ԳԱՂԱԳ...	
3·10 *կրկին կոխուած*	11
8· ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ	
2·75	16

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐ Հ

9· ՇԻՆ... Ի Ս	
2·35	1
10· ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ս	
3·60	16
11· ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂ...	
3·00	5

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐ

12· ...ԳԱՂԱԳ Ի ՍԻՍ	
2·55	9
13· ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ՍԻՍ	
3·00	1
14· ...Ի ՍԻ	
2·50	8

խաչին ձեւը

15· ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ս
2·95 9

16· ···ՂԱԳ Ի Ս
2·85 9

17· ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳԼ
3·05 9

18· ···ԳԱՂԱԳ···
3·05, 2·05 16

ՀԵԹՈԻՄ ԹԱԳԱ

19· ···Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ս
2·30 4

ՀԵԹՈԻՄ ԹԱԳ

20· ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ···
2·55 15

Բ· ԽՈՒՄԲ

Թագաւորը բազմած է երկու յենարանով
բազմոցի մը վրայ

ՀԵԹՈԻՄ ԹԱԳԱՒՈՐ Հ·

21· ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ս
3·90, 3·35 9

ՀԵԹՈԻՄ ԹԱԳԱՒՈՐ Հ

22· ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ՍԻՍ
4·05, 3·85, 3·10, 3·00, 2·90*,
2·85 9

23· ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ՍԻՍ
2·80 5

	խաչից ձեւը
24. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ՄԻ	
3.55	9
25. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ՄԻ	
3.90, 2.90	16
26. ԾԻՆԵԼ... ՄԻ	
2.75	11
27. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ՄԼ	
4.25	9
28. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳՆ Ի Մ	
4.45, 3.60, 3.55, 3.10	9
29. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Մ	
3.20, 3.00, 2.90	1
30. ...ՂԱԳ Ի Մ	
2.55	15
31. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ա	
3.25*	9
32. ԾԻՆԵԼ... Ի Ի	
2.70	4
33. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի	
3.45, 2.95, 2.60, 2.55	4
34. ԾԻՆ... Գ Ի	
3.35	11
35. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի	
3.85	2
36. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ ՄԻՄ	
4.85	9
37. ԾԻՆԵԱԼ Ի ԳԻ ՄԻՄ	
3.25	12
38. ...Ի ԳԱՂԱԳ Մ	
3.10, 2.80, 2.45	5

	խաչին ձեւը
39. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ Մ	
3·65, 3·60	8
40. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ Ի Մ	
3·15	5
41. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ	
3·85, 3·25, 2·45, 1·90	5
42. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ	
3·10, 2·95	5
43. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ	
3·05	9
44. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ	
3·30	4
45. ՇԻՆԵԼ Ի...	
1·95	9
46. ՇԻՆԵ Ի ԳԱՂԱԳ...	
2·50	9

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐ

47. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ՍԻՍ	
4·00, 3·70, 2·75, 2·35	9
48. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ՍԻ•	
3·50	9
49. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ՍԻ	
4·35, 4·00, 3·35, 2·95, 2·90, 1·90	9
50. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ս	
4·00, 3·40, 3·30, 2·95	9
51. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ ՍԻՍ	
3·20, 3·05, 3·00	9

	խաչին ձեւը
52. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ ՍԻՆ	
4.20	9
53. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ս	
3.20	8
54. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ա	
3.60	17

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ

55. ...ԳԱՂԱԳ...	
1.75	15

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՈՐ ՀԱ

56. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ՍԻ	
3.20, 2.80, 2.30	9
57. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ս	
4.60, 3.30, 3.20, 3.05	9
58. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ն	
2.80	9
59. ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂ...	
2.85	9
60. ԾԻՆԵԼ...	
2.70	20

ՀԵԹՈՒՄ...

61. ԾԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ	
3.10	20

Հ...

62. ԾԻՆԵԱԼ...	
2.25	15

խաչին ձեւը

Գ. ԽՈՒՄԲ

Թագաւորը նստած արեւելեան ձեւով ծալապատիկ

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՈՐ ՀԱ

63. ՇԻՆԵԱԼ...
3.50 20

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐ

64. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ՍԻՍ
3.15 8

65. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ՍԻՍ
3.70, 2.70 9

66. ՇԻՆԵԱԼ Ի ...ՍԻ
3.20 15

67. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ս
2.35 8

68. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ս
3.00, 2.80 20

69. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ս
2.60 20

70. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ
3.60 2

71. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ
3.50, 2.80 9

72. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱՔ
2.60 20

73. ՇԻՆԵ... ԱՂԱ
3.00 8

74. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ...
2.80(2) 20

	խաչին ձեւը
75 · ԾԻՆԵԱԼ Ի ԳԱ···	
3·20	20
76 · ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ ԳԱ	
2·35	21
77 · ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ ǀ	
2·65	10
78 · ԾԻՆԵԱԼ Ի···	
3·50	18
79 · ԾԻՆԵԼ···	
2·20	9
80 · ԾԻՆ···	
2·45	20
81 · ···	
2·15	20

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈ

82 · ···ԳԱՂԱԳ Ի Ս	
2·90	13
83 · ԾԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ս	
3·30, 3·05	20
84 · ԾԻՆ··· ՂԱԳ ԻԻ	
3·40	20
85 · ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ս	
3·50	9
86 · ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ս	
2·40, 1·85	13
87 · ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ս	
3·40, 3·10, 2·85	20
88 · ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ	
2·25	4

	խաչին ձեւը
89. *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ*	
3.15, 2.70	20
90. *ՇԻՆ... Ի ՍԻՍ ԳԱ*	
2.05	21
91. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱ...*	
2.40	20
92. *ՇԻՆԵԱԼ Ի...*	
2.80(2)	20

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՈՐ

93. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ս*	
3.60	20
94. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ*	
3.40, 2.80	13
95. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ/*	
3.55	15

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՌ

96. *ՇԻԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ա*	
3.25	20
97. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ*	
2.70, 2.65	20
98. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ*	
3.15	21
99. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ*	
2.90	13
100. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ*	
2.15	13
101. *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ*	
3.80	20

խաչին ձեւը

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒ

102. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ Ի Ս*
2.80, 2.50 — 13

103. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ Ի Ս*
2.45(2) — 20

104. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ Ս*
2.60 — 11

105. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ Ս*
2.60, 2.40, 2.15 — 13

106. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ Ս*
3.10, 2.70, 2.60 — 20

107. *ՇԻՆԵ ... ԱՔ Ս*
4.10 — 17

108. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ*
3.10, 2.45, 2.30 — 18

109. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ*
3.15, 2.90, 2.85, 2.80, 2.50,
2.20 — 13

110. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ*
3.55, 3.40, 2.95, 2.60, 2.35 — 20

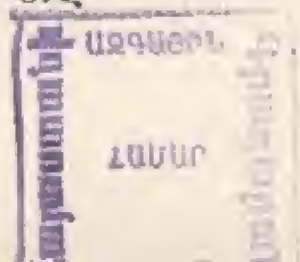
111. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂՔ*
3.55 — 20

112. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱ*
2.60, 1.55 — 11

113. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱ*
3.65, 3.15, 3.10, 2.70, 1.90 — 20

114. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂ /*
2.50 — 20

115. *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂ*
3.40, 2.85 — 13

խաչին ձեւը

116. *ԾԻՆԵԼ Ի ՄԻՄ ՄՄ*
2·75 5
117. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՄ ԳԱ*
3·00 20
118. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՄ Գ*
3·60, 2·80 17
119. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՄ Գ*
3·35, 2·75 13
120. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՄ Գ*
2·30, 1·80 20
121. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՄԻ*
3·90 17
122. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՄԻ*
3·30, 2·80, 2·55, 2·45 21
123. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՄ •*
3·65 21
124. *ԾԻ... Ի ՄԻՄ*
2·50 13
125. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՄ*
2·80 20
126. *ԾԻՆԵԱԼ...*
3·15, 2·10 14
127. *ԾԻՆԵԱԼ...*
3·05 20

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ՛

128. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ Ի Մ*
2·20 20
129. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ԳԱ...*
2·30 17

		խաչին ձեւը
130 ·	*ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ ԳԱ*	
	2·80	17
131 ·	*ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ Գ*	
	3·75 , 2·80	13
132 ·	*ԾԻՆԵԱԼ Ի Ս . . .*	
	2·30	20
133 ·	*ԾԻՆԵԱԼ Ի . . .*	
	2·40	10
134 ·	. . .	
	4·30	17

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՍ

135 ·	*ԾԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔ Ս*	
	2·60	13
136 ·	*ԾԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ*	
	2·70	13
137 ·	*ԾԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ*	
	2·85	20
138 ·	*ԾԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂՔ*	
	2·70	20
139 ·	*ԾԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱ*	
	3·40	13
140 ·	*ԾԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱ*	
	2·70	20
141 ·	*ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ Գ*	
	2·50	8

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ :

142 ·	*ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ Գ*	
	2·45* , 2·15	13

		խաչին ձևը
143.	ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ	
	2.50	13
144.	ԾԻՆԻԵԱԼ Ի ՍԻՍ	
	2.40	13

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ

145.	...ՔՆ Ի ՍԻՍ	
	2.50	20
146.	ԾԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔ Ի ՍԻՍ	
	2.95	16
147.	...Լ Ի ՔԱՂԱՔ Ի ՍԻ	
	2.60	13
148.	ԾԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ	
	3.50	18
149.	ԾԻ... ՔԱՂԱՔ Ս	
	2.70, 2.40	20
150.	ԾԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ	
	1.90	20
151.	...ՔԱՂԱՔ	
	2.15	17
152.	ԾԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ	
	3.60, 3.05, 2.65	13
153.	ԾԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ	
	3.25, 3.00(2), 2.80, 2.70	
	2.50	20
154.	ԾԻՆԵԱԼ ՔՍԻԱՔ	
	2.95, 2.70	20
155.	ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻԱՔ	
	3.10*	13

	խաչին ձեւը
156. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ /	
2.95	15
157. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ /	
2.95	20
158. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ	
3.25, 2.80	13
159. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ	
2.80, 2.25	20
160. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ /	
3.10	13
161. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԻ...	
2.50	20
162. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱ...	
3.40	8
163. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱ...	
2.60	13
164. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱ...	
2.65	20
165. ՇԻԵԱԼ Ի ԳԱ...	
2.70	17
166. ՇԻՆԵԱԼ Ի Գ...	
1.95	13
167. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ ԳԱ	
2.65	13
168. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ ԳԱ	
2.75, 1.70	16
169. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ ԳԱ	
3.50, 3.00, 2.45, 1.80	17
170. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ ԳԱ	
2.80	13

խաչին ձեւը

171. ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ ԳԱ
3.90, 3.50 14

172. ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ ԳԱ
3.35, 2.85, 2.80, 2.75, 2.60,
2.45, 2.25 21

173. ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ ԳԼ
3.50, 3.15, 2.20 13

174. ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ Գ
3.45 17

175. ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ Գ
3.40, 3.20, 3.05, 3.00(3),
2.95, 2.90, 2.80, 2.70(3),
2.55, 2.50, 2.40(2), 2.25,
2.20(2), 2.10, 2.00, 1.95(2),
1.90, 1.85 13

176. ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ Գ
3.49, 3.10, 2.70, 2.60 20

177. ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ Գ
2.90, 2.70, 2.60 21

178. ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ Ի՛
2.30 13

179. ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍԻ
2.25 11

180. ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍԻ
3.15, 2.90 13

181. ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍՍՍԻ
2.85 13

182. ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ՛
3.35, 2.60, 2.00 13

	խաչին ձեւը
183. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ* '	
2.45	20
184. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍՍ*	
2.60	13
185. *ԾԻՆ... ՍԻՍ*	
2.10	17
186. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ*	
2.85(2), 2.80(2), 2.70(2), 2.55, 2.50, 2.45, 2.40(2), 2.30, 2.20, 2.00(2)	13
187. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ*	
3.50, 2.90(2), 2.35	20
188. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ*	
2.80, 2.50	14
189. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ*	
3.60, 3.40, 2.50, 2.40, 1.60	21
190. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻ*	
2.70, 2.50	13
191. *ԾԻՆԵԱԼ...*	
3.45, 3.20, 2.40	8
192. *ԾԻՆԵԱԼ...*	
3.50	16
193. *ԾԻ...ԻՆԵԱԼ*	
2.85	13
194. *ԾԻՆԵԱԼ...*	
3.30, 3.20	13
195. *ԾԻՆԵԱԼ...*	
3.70, 3.15, 3.05, 2.95, 2.50	20
196. *ԾԻՆԵԼ Ի...*	
2.30	21

խաչին ձեւը

197. ...ՔԱՂԱՔ...
2.30 — 17

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՈՐ

198. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ Ք
2.50 — 13

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՒՈՐ

199. ՇԻՆԵ... ՂԱՔ Ի
2.80 — 20

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՈՐ

200. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ Ի Ս
3.30, 3.20 — 20

201. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ Ս
3.50 — 16

202. ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔ Ս
2.35 — 20

203. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ
3.50 — 11

204. ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔ
1.95 — 13

205. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ
3.10, 2.65 — 20

206. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱ
2.30 — 15

207. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱ
2.80 — 13

208. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂ'
2.40 — 20

	խաչին ձեւը
209 · *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ···*	
2·80	20
210 · *···ՍԻՍԻ*	
2·20	13
211 · *ՇԻՆԵԱԼ Ի Ս···*	
2·50	13
212 · *ՇԻՆԵԱԼ···*	
2·50	20

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՈ

213 · *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳՆ*	
3·70	20
214 · *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ*	
3·40	20
215 · *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ ԳԱՂ*	
3·50 , 3·00	13
216 · *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ Ք*	
3·60 , 2·90	13
217 · *ՇԻՆ··· Ի ՍԻ*	
2·90	21

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՆ

218 · *ՇԻՆԵԱԼ Ի···*	
2·70 , 2·30 , 2·00	13

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԻ

219 · *ՇԻ··· ԳԱՂԱԳ*	
2·60	20
220 · *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ ԳԱ*	
2·35	13

	խաչին ձեւը
221. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՍ Գ	
3.00	13
222. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՍ	
2.00	13
223. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՍ	
2.60	14
224. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՄԻ	
2.60, 2.10, 1.85	13
225. ՇԻՆԵԱԼ...	
2.39, 2.10	13

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳ

226. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ	
3.20, 1.95	20
227. ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳՆ	
1.90	13
228. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ /	
2.80	20
229. ՇԻՆԵԼ Ի ՄԻ ԳԼ	
3.10, 3.00	13
230. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՍ Գ	
3.05, 3.00, 2.90(2), 2.40, 2.00, 1.65	13
231. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՍ Գ	
3.55, 1.90	20
232. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՆՄԱՐ	
2.20	13
233. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՍ	
2.70	13

խաչին ձեւը

234. ՇԻՆԵԼ Ի ՄԻՍ
2.90 — 21
235. ՇԻՆԵԱԼ Ի...
3.10, 2.65 — 13

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱՈ

236. ՇԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՍ Գ.
2.55 — 13

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱ

237. ՇԻ... Ի ՍԻՍ ԳԱ
2.90 — 17

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԱՍԻ

238. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ
2.80 — 8

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳ...

239. ՇԻՆ... ՍԻՍ Ի Ա
2.50 — 20
240. ՇԻ... ԱՂ... Ի ՍԻ...
2.70 կրկին կոխուած — 13
241. ՇԻՆԵԱԼ...
2.80 — 20

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱ...

242. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ...
3.05 — 20
243. ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ
2.20 — 20

խաչին ձեւը

ՀԵԹՈՒՄ Թ...

244. ...*ԳԱՂԱ*...
2.50 20

245. *ԾԻՆԵԱԼ Ի Ս*...
3.70 20

246. *ԾԻՆԵԱԼ... Ա*
2.40 20

ՀԵԹՈՒՄ...

247. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ*
3.20 9

248. *ԾԻՆԵԼ Ի ԳԱ*...
2.20 9

249. ...*Ի ՍԻՍ ԳԱՂ*
2.40 17

250. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ Գ*
2.65 20

251. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ Գ*
2.30 17

252. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍԻ*
2.75 20

253. *ԾԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ*
2.10 21

254. ...*Ն Ի ՍԻ*
2.30 13

255. *ԾԻ... ՍԻ*
2.55 17

256. ...*ՆԵԱԼ Ի Ս*...
2.40 17

խաչին ձևը

257. ...Ն ...Մ

2.80 13

258. ԾԻՆԵԱԼ Ի...

2.60 8

259. ԾԻՆԵԱԼ Ի...

2.80 13

260. ԾԻՆԵԱԼ...

2.60 13

261. ...

2.60 9

262. ...

2.10 16

263. ...

2.40 20

ՀԵԹ...

264. ...ԱՂԱԳ...

2.50 11

265. ԾԻՆ... ՄԻ

3.05 20

...

266. ԾԻՆԵԱԼ Ի ՄԻՄ

2.30 17

267. ...

3.30 5

268. ...

2.70 11

269. ...

2.70 9

		խաչին ձեւը
270.	...	
	2.30, 1.90	20

ՀԵԹԻՄ ԹԱԳԱՒՈՐ

271.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐ*	
	2.60	20
272.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐ*	
	2.50	17
273.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ'*	
	2.50	20
274.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ*	
	3.08	13
275.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ*	
	2.30	17

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈ

276.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈ*	
	2.05	20

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՐ

276a.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՈՐ*	
	2.20	20

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒ

277.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐ*	
	3.15, 3.05	21
278.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈ*	
	2.20	13
279.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐ*	
	3.55	21

		խաչին ձևը
280.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒ*	
	2.65	17
281.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ*	
	2.60	14
282.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳ /*	
	3.05	20
283.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳ*	
	3.10	18
284.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳ*	
	4.60	21
285.	*ՀԵԹՈՒՄ ...*	
	2.30	21

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ /

286.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՈՐ*	
	1.80	17
287.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ /*	
	3.00	17
288.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱ...*	
	2.65	17

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ :

289.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳ*	
	2.55	20

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ

290.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐ*	
	1.95	17
291.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՈՐ*	
	3.45	17

		Խաչին ձևը
292.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՈՐ*	
	2·60	21
293.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒ*	
	3·50, 3·15	17
294.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՈ*	
	3·20, 2·50	17
295.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ*	
	2·35, 2·30, 1·90	17
296.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ*	
	2·90(2)	20
297.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՈ*	
	1·90	15
298.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՈ*	
	3·05, 2·85, 2·75	21
299.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԻ*	
	3·00	17
300.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳ...*	
	3·60, 2·95	17
301.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱ...*	
	3·15	17
302.	*ՀԵԹՈՒՄ...*	
	3·60, 2·60	20
303.	*ՀԵԹՈՒՄ...*	
	3·55	16
304.	*...Միայն Ա. կողմը կոխուած*	
	3·10, 2·60, 2·35, 2·30	..

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՈՐ

305.	*ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐ*	
	2·40	20

խաչին ձեւը

306 · *ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈ*
2·90 (*Միւ* 14 *խաչ երկու վերի կէտերով միայն*)

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՈ

307 · *ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈ*
2·70 — 13

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՆ

308 · *ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ*
3·20 — 20

309 · *ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՆ*
2·15 — 17

310 · *ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳ*
2·25 — 21

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՐ

311 · *ՀԵԹՈՒՄ* . . .
2·40 — 21

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱ . . .

312 · . . .*ԹԱԳԱՒՈՐ*
2·60 — 20

ՀԵԹՈՒՄ Թ . . .

312 · *ՀԵԹՈՒՄ ԹԱ* . . .
2·60 — 9

ՀԵԹՈՒՄ . . .

313 · *ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱ*
2·80 — 21

Խաչին ձեւը

ՀԵԹՈՒՄ ...

314. *ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳ...*
3.70 17

Մամլուք Սուլթան էլ Աշրաֆի կնիքով
պղինձներ

Բ. ԽՈՒՄԲ

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒՈՐ Հ

315. *ՇԻՆԵ... ԱԳ Ի Ս*
3.70*, 2.90* 5
Ա. կողմը թագաւորի ներքեւ արաբական կնիքը անընթեռնլի الاشراف?

316. *ՇԻՆԵԱՒ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ս*
2.70* 21
Ա. կողմը թագաւորի ներքեւ արաբական կնիքը ملك?

317. *ՇԻ... ՂԱԳ*
3.80* 5
Ա. կողմ թագաւորի ներքեւ արաբական կնիքը անընթեռնլի لااله الا الله?
Բ. կողմ խաչի մէկ թեւին կից արաբական կնիքը الاشراف ملك?

318. *...Ի ԳԱՂԱ...*
3.80* 5
Ա. կողմը թագաւորի ձախին արաբական կնիքը ملك?
Բ. կողմը կնիքը զարնուած է Հայ գրութեան վրայ, անընթեռնլի

Խաչին ձեւը

Գ. ԽՈՒՄԲ

ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳԱՒ

319. ...*ՈՒՄ ԹԱԳԱՒ*

2.90* 20

Ա. կողմը արաբական կնիքը զարնուած է Թագաւորի գլխուն վրայ, երկու տող գրութիւն, առաջին տողը անընթեռնլի, երկրորդ տողը الاشراف?

ԳԼՈՒԽ Բ.

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԼԵՒՈՆ Գ.Ի (1306 – 1307) ՊՂԻՆՁՆԵՐԸ

Լեւոն Գ. որդին է Թորոսի, որ թագակալ եղած էր 1293—1296ին իր եղբօր՝ Հեթում Բ.ի տեղ: Ծնած է 1288ին: Դեռ 12 տարեկան էր, երբ 1301ին Հեթում Բ. կը հրաժարէր գահէն ի նպաստ Լեւոնին, իր եղբօրորդւոյն, ու կը մտնէր վանք՝ Յովհաննէս անունով[1]*: Անուանական էր սակայն Հեթումի վանք քաշուիլը, որովհետեւ ո՛չ միայն հեռուէն՝ խորհուրդներով կը հետեւէր թագաւորութեան անցուդարձերուն, այլ ամէ՛ն*

---

[1] *«Ի Թուականիս Հայոց ՉԾԱ* (1302) *եւ ի թագաւորութեանն Հայոց Հեթմոյ, զոր եդիր զեղբօրորդին իւր զՊարոն Թորոսի, որ կոչի Լեւոն՝ մանուկ տիօք, յաթոռն իւր. եւ ինքն ի կարգ կրօնաւորութեան մտեալ, եւ խորագէտ իմաստութեամբ եւ նախահոգակ մեծահանճարութեամբ յանձն առեալ հոգայ զաշխարհս մինչեւ յարբունս հասցէ թագաւորն»: Հաւաքումն յիշատակարանաց Ակինեան Հ. Ն.՝ անտիպ: Երեւան Ձեռ. Երուսաղէմի թիւ* 596, *ի նամականիս Ն. Շնորհալւոյ: Կ. Պոլիս* 1825, *էջ* 229—230:

անգամ որ հարկ կը տեսնէր, կրօնաւորական ներանձնութիւնը կը փոխանակէր պատերազմի ժխորին հետ: Լեւոնի օծումը կը կատարուի չափահաս ըլլալէն ետք միայն, 30 Յունիս 1306ին[2]:

1301—1306 իրականին երկու թագաւորներ կ՚իշխէին, Լեւոն անուանապէս, իսկ Հեթում գործնականին: Այս վիճակին արձագանգը ակներեւ է ձեռագիրներու յիշատակարաններէն: Ժամանակակիցներու մեծամասնութիւնը Հեթումը կը ճանչնան դեռ թագաւոր, հակառակ հրաժարած ըլլալուն, ցանցառ են այն յիշատակութիւնները ուր երկուքն ալ յառաջ կը բերուին, Լեւոնը թագաւոր տիտղոսով, իսկ Հեթումին կու տան ընդհանրապէս Պարոն պատուանունը[3]:

---

[2] «Յամի ՉԾԵ ի թագաւորութեան Հայոց Լեւոնի որդւոյ Թորոսի որ եւ յայսմ ամի ածաւ թագաւոր»: Պողարեան Նորայր Եպս.՝ Մայր Ցուցակ Ձեռագրաց Սրբոց Յակոբեանց: Երուսաղէմ 1969: Հտր. Դ. էջ 47 Ձեռ. թիւ 1033: «Յամի ՉԾԵ(Չ) թուականիս զարմիս Հայոց, ի թագաւորութեան Լեւոնի, որ ի սոյն ամի ածաւ, որդւոյ Պարոնին Թորոսի, որդւոյ արքային Լեւոնի»: Ձեռ. թիւ 2566 յԵրուսաղէմ: Ակինեան անդ:

[3] «Ի թուին Հայոց ՉԾԲ (1303), ի թագաւորութեան Հայոց Լեւոնի որդւոյ Թորոսի եւ ի պարոնութեան Հեթմոյ՝ որդւոյ արքային Լեւոնի»: Գ. Էրզիեան՝ Տեղեկատու ազգային Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի, Գ. տարի 1952, թիւ 31, էջ 11—14 եւ Բաբգէն Կաթ.՝ Ցուցակ Ձեռագրաց Ղալաթիոյ Ազգային Մատենադարանի Հայոց, Անթիլիաս 1961, էջ 1181 Ձեռ. թիւ 245: «Ի թուականիս Հայոց ՉԾԲ (1303), ի թագաւո-

Լեւոն Թագաւոր օծուելէն ետքն ալ (1306) հիմնովին չի փոխուիր դրամաճակը, որովհետեւ դեռ կը զգացուի Հեթումի բարերար ազդեցութիւնը եւ առաջնորդութիւնը պետական գործերուն մէջ։ Միւս կողմանէ սակայն անվիճելի է որ Լեւոն սկսած էր արդէն հետզհետէ ինքնաբաւ դառնալ եւ իր վրայ ձգել ժողովուրդի համակրանքը, որ մեծ յոյսեր կը տածէր նոր բարեմոյն երիտասարդ Թագաւորին հանդէպ, ինչպէս կը պատմէ Հեթում պատմիչ[4]։ Երկար չի տեւեր սակայն ժողովուրդի համակրական արտայայտութիւնը, որովհետեւ ազգադաւ, հայանուն, աղանդամոլ խմբակի մը սադրանքով նենգութեամբ կը սպաննուին թէ՛ Հեթում եւ թէ՛ Լեւոն Անարզաբայի սաո—

րութեանն Հեթմոյ եւ Լեւոնի»։ Խաչիկեան Լ. Ս.՝ ԺԴ. դարի Հայերէն Ձեռագրերի Յիշատակարաններ, Երեւան 1950, էջ 19 Ձեռ. Երեւան թիւ 1575, «Ի Թուին ՉԾԴ (1305), ի Թագաւորութեան Հայոց Լեւոնի որդւոյ Թորոսի, որդւոյ Լեւոնի Թագաւորի»։ Պողարեան անդ, Ե. Հար. էջ 354 Ձեռ. Թիւ 1575։

4 *«Փառք Աստուծոյ զի Թագաւորութիւն Հայոց իցէ ի բարի վիճակի, եւ ըստ զօրացուցանելոյ Աստուծոյ ի ձեռն Լեւոնի որդւոյ Պարոն Թորոսի ի նախկինն վերածցի վիճակ. վասն զի փայլէ ամենայն առաքինութեամբք, եւ է հայելի ամենայն իշխանաց»։ Հեթում Պատմիչ Թաթարաց, Թարգմ. Աւգերեան Հ. Մկրտիչ, Վենետիկ 1842, գլ. ԽԶ. էջ 68։ «Ի Թուականութեան Հայոց ՉԾԶ (1307) ի Թագաւորութեանն տղայ Թագաւորին Լեւոնի, որդւոյ Թորոսի, Թոռին Լեւոնի»։ Խաչիկեան անդ. էջ 52, Ձեռ. Երեւանի Թիւ 7691։*

րոսը, Բիլարղու Թաթար զօրավարի ձեռքով[5]:

Պատմական այս տուեալներու վրայ անո՛ր համար կը ծանրանանք առաւելապէս, որովհետեւ միայն ա՛յս իրողութիւնները կրնան լոյս մը սփռել Լեւոն Գ.ի մինչեւ մեր օրերը հասած ա՛յնքան մեծ թուով պղինձներու վրայ: Եւ իրապէս, շատ զարմանալի եւ անմեկնելի պիտի մնար թէ ի՛նչպէս միայն 16 ու կէս ամիս (30 Յունիս 1306—17 Նոյեմբեր 1307) իշխանութեան գլուխ գտնուած թագաւոր մը այսքան բազմազան եւ մեծաքանակ պղինձներ կրնար կտրել տուած ըլլալ այնքան կարճատեւ ժամանակամիջոցի մը մէջ, մա՛նաւանդ երբ իրարու հետ համեմատենք անոնց մէկ մասին գեղեցիկ արուեստը եւ խնամքով պատրաստութիւնը, իսկ միւս մասին անհոգ, նոյն իսկ բարբարոս անուանուելու աստիճանի յօրինուածքը, ըստ

---

[5] «Ի թուականիս Հայոց ՉԾԶ (1307), ի Նոյեմբերի ի ԺԷ. աւրն սպանաւ աւագ Պարոն Հայոց Հեթում եւ գեղուղէշ եւ ամենաբարի պատանին եղբաւրորդին իւր Լեւոն, որդի Պարոն Թորոսի ի ստորոտս Անարգաբու, յունարէն Պիլարղոյէ եւ սուգ մեծ թագին ազգիս Հայոց»: Արաքս 1888, էջ 49—50: Հանդ. Ամս. 1922, էջ 154. Ալիշեան անդ, էջ 55: «Յայսմ ամի անաւրէն գլխաւորն Պուլարղու՝ յազգէն Նետողաց, պատրանաւք եսպան զեւարդս մանուկն եւ զնոր աւծեալ թագաւորն Լեւոն, եւ զաւագ Պարոնն Հեթում եւ զայլ իշխանսն»: Ալիշեան անդ էջ 56, Ձեռ. Երեւան, թիւ 1590:

ամենայնի նման Հեթում Բ.ի անխնամ պղինձներուն։

Պաուլեանի քօրփուսը աչքի առջեւ ունեցած է իր ժամանակը ծանօթ, միայն 149 կտոր պղինձներ, մինչ մենք բախտաւորութիւնն ունինք մեր ուսումնասիրութիւնը կատարելու Վիեննայի Մխիթարեան Թանգարանի 642 կտոր պղինձներու վրայէն։ Ուստի զարմանալի պէտք չէ թուի քօրփուսի անորոշ եւ տարտամ դասաւորումը, որովհետեւ անկէ աւելին չէր կարելի ընել, այնքան սակաւաթիւ եւ գէշ պահուած կտորներու վրայէն։

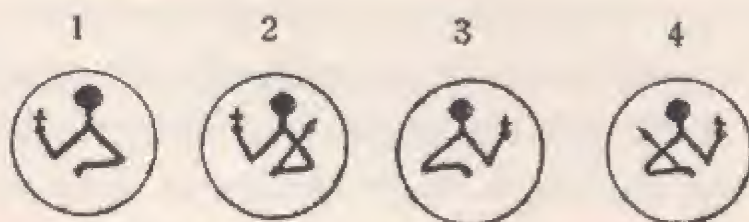
Պատմական տուեալները արդէն ցոյց կու տան թէ Լեւոն Գ.ի պղինձները բնական շարունակութիւնն են իր հօրեղբօր՝ Հեթում Բ.ի պղինձներուն։

Որքան կ'երեւի, այդ շրջանին կը գործածուէր արեւելեան գահը, ինչպէս կը տեսնուի Սարգիս Պիծակի Լեւոն Դ.ի նկարէն[6]։

[6] Լեւոն Դ.ի նստուածքը արեւելեան գահին վրայ, զարմանալիօրէն չի՛ համապատասխաներ անոր պղնձեայ դրամներու վրայ քանդակուած պատկերին։ Լեւոն Դ.ի ընծայուած բոլոր պղինձներուն վրայ թագաւորը՛ կը գտնենք արեւմտեան գահի վրայ բազմած, սրունքները կախ։ Տարակոյս չկայ սակայն որ երկուքն ալ նոյն թագաւորին պատկերներն ըլլան, քանի որ մօրուսաւոր են հակառակ ծաղկապատիկ նստուածքով Լեւոններու, որոնք անմօրուս են։

Թագաւորն այդ գահին վրայ նստած է ծալապատիկ, արեւելեան ձեւով, մէկ ձեռքը կուրծքին՝ մականով կամ առանց մականի, միւս թեւը տարածած՝ ձեռքին մէջ կը բռնէ խաչ մը կամ արքայական նշանակը: Ձեռքի մէջ բռնուած այս առարկան շատ փոքր ըլլալուն, չէ կարելի որոշակի բնորոշել: Դրամներէն ոմանց պատկերը այն տպաւորութիւնը կու տայ որ թագաւորը ոչինչ կը բռնէ, միայն երկու մատները վեր բարձրացուցած ըլլայ: Արեւելեան գահով պղինձներէն, աւելի մեծ է թիւը ա՛յն կտորներուն, ուր թագաւորը նստած է նոյն ձեւով, այս անգամ առանց գահի, գետինը կամ բարձիկի մը վրայ ծալապատիկ: Այսով Լեւոն Գ.ի պղինձները կրնանք զատել երկու գլխաւոր բաժիններու. 1. գահով եւ 2. առանց գահի պղինձներ:

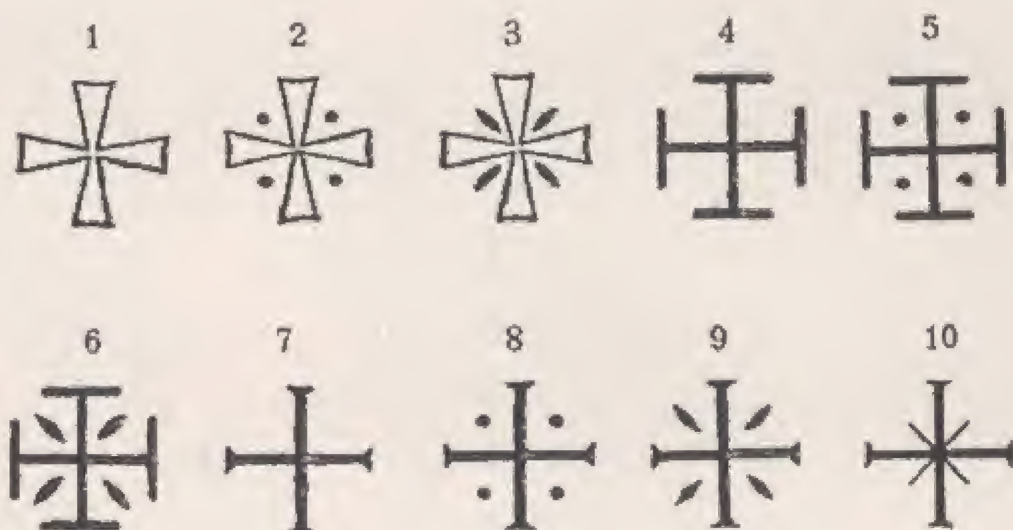
Այս բաժիններու իւրաքանչիւրը իր կարգին ունի դարձեալ չորսական ստորաբաժանում, հետեւեալ ձեւով՝

Ասոնց վրայ կու գայ կ՚աւելնայ առանց գահի, թիւ 2 ստորաբաժանումի տեսակէն, աւելի

մեծ տրամագիծով դրամներու շարք մը, որոնք համեմատաբար նոյնքան ծանրութեամբ մետաղ կը պարունակեն, կը պարտուղին միայն իրենց մեծ դիրքովը ու բարակ մարմինովը: Ընդհանուր գումար՝ 9 խումբ:

Հետաքրքրական են նաեւ Բ. կողմի խաչերը, որոնք նշանակած ենք իւրաքանչիւրը իր տեղը հետեւեալ ձեւով.

Այս խաչերը, չափազանց մեծ նմանութիւն ունին Հեթում Բ.ի ծալապատիկ պղինձներու խաչին հետ: Երբեմն շատ դժուար է նաեւ զանազանել թիւ 1, 4 եւ 7 հիմնական խաչերը, ձեւերը այնքան իրարու կ'անցնին, գրեթէ անզգալաբար: Նոյնպէս շատ դժուար է խաչի անկիւններու նշաններու զանազանութիւնը՝ կէ՞տ է թէ ճառագայթ: Ուսումնասիրութեանս ցանկին մէջ նկատի առած ենք ընդհանուր տպաւորութիւնը, որ երբեմն կրնայ խաբկանք ըլլալ:

Գալով արուեստին՝ այն կտորները, ուր թագաւորը գահին վրայ ծալապատիկ բազմած կը գտնենք, Բ. կողմը ընդհանրապէս թիւ 1, 2 կամ 3 խաչերով, մասնաւոր ճաշակ մը եւ խնամք մը ցոյց կու տան: Գրութիւնը մեծ մասով ամբողջական, ուշագրաւօրէն արտակարկառ, ընդհանրապէս 2 սանթիմեթր, կամ քիչ մը աւելի պակաս, կանոնաւոր տրամագիծով բոլորակ կտորներ են: Շատ հաւանական է որ ասոնք թողարկուած ըլլան 1306ին արքայական օծման առիթով, կամ անկէ ետք:

Ծալապատիկ գետինը նստածները անհամեմատելիօրէն ցած են փորագրութեան արուեստով եւ խնամքի պակաս ցոյց կու տան: Շատ հաւանական է որ ասոնք շրջաբերութեան մէջ դրուած ըլլան արդէն թագաւորութենէ առաջ, գործ՝ Հեթում Բ.ի պղինձները պատրաստող նո՛յն փողերանոցի վարպետներու: Ասոնց մեծութիւնն ալ ընդհանրապէս նո՛յն է գահաւոր տեսակներուն հետ: Ընդհանրապէս բառը կը գործածենք, որովհետեւ այս խումբին մէջ կը գտնուին նաեւ ա՛յնպիսի կտորներ, որոնք բոլորակ ըլլալէն զատ ամէ՛ն ձեւ ունին: Պղինձէ՝ բոլորովին չկոկուած թիթեղը կտրտուած է ամէն տեսակ ձեւով, հարուած մը զարնուած է վրան կնիքով, որով յառաջ եկած են կիսկատար ընթերցումով, անկանոն հաստութիւններով եւ ձեւերով պղինձէ անխնամ դրամներ:

Թէպէտ ամբողջական ընթերցուածով, սակայն կոշտ արուեստով եւ աւելի հարթաքանդակ շինուած են հինգերորդ խումբին տակ դասող բարակ թիթեղեայ, միջին հաշուով 2·25 սանթիմեթր տրամագիծով այն պղինձները, որոնց վրայ Թագաւորը կը գըտնենք ծալապատիկ՝ ծունկերը բարձր, մէջքին գօտիով, Բ. կողմը աչքի կը զարնէ թիւ 4, 5 եւ 6 ձեւի խաչը։ Ա. եւ Բ. կողմի գլուխինը ընդհանրապէս նոյն է՝ ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ *իր տարբերակներով, փոխան* ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ *ընթերցուածին։ Ասոնք ալ հաւանաբար շրջաբերութեան մէջ դրուած էին* թագադրութենէ առաջ։

Ծալապատիկ դրամներու վրայ աչքի կը զարնէ ԿԱՐՈՂՈՒԹԵԱՄԲ ԱՍՏՈՒԾՈՅ *ընթերցուածին յաճախակի կրկնութիւնը իր զանազան փոփոխակներով. հմմտ. թիւ* 34, 35, 36, 46, 97, 102, 103, 126, 127, 134, 150, 161, 162, 168, 169, 175, 191։

Կը հանդիպինք նաեւ աւելի արծաթներու յատուկ՝ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ-*ի նման խորագիրներու ալ. հմմտ. թիւ* 50, 75։

Անխնամ եւ կարծես հապճեպով պատրաստուած ըլլալու նշաններէն կարելի է համարել ո՛չ միայն Ա. եւ Բ. կողման ԼԵՒՈՆ-ԼԵՒՈՆ *ընթերցուածի կրկնութեան պարագան, այլ անկէ աւելի՛, երբ* ՇԻՆԵԱԼ-ՇԻՆԵԱԼ-*ներու ալ կը հանդիպինք, առանց թագաւորի անունին. հմմտ. թիւ* 44, 45, 46։

Նո՛յն անհողութիւնը կը մատնէ նաեւ յաճախութիւնը խորաքանդակներու եւ ժխտական դրութեամբ կտորներու: Խորաքանդակները չեն պատրաստուած սակայն բարձրաքանդակ կնիքով, այլ յառաջ եկած են որքան կ'երեւի այնո՛ւ, որ կնիքը արդէն զարնուած կտորը առանց վերցնելու, փութկոտութեամբ անոր վրայ դրուած է նոր զարնուելիք դրամին մետաղը, որ կնիքի հարուածը ստանալով մէկ երեսին՝ յետակողման վրայ տպաւորուած է տակի՝ չվերցուած օրինակին Ա. կողմին պատկերը քիչ մը տափակցած եւ անորոշ, ժխտական ձեւով: Հմմտ. թիւ 23, 68, 120:

Որովհետեւ երբեք չհանդիպեցանք այնպիսի կտորներու, ուր նման ձեւով մը դրամի մը Բ. կողմը կրկնուած ըլլայ, իրաւացիօրէն կրնանք հետեւցնել թէ Լեւոնի Գ.ի պղինձները շինուած են միակողմանի հարուածներով՝ սալին մէջ փորագրուած էր դրամին Բ. կողմը, իսկ ձեռքի կնիքը կը կրէր միշտ դրամին Ա. կողմի պատկերը: Մետաղի կտորը կը դրուէր սալին վրայ, կնքոցը անոր վրան, մուրճի ուժեղ հարուածը կ'իջնէր, ու պատրաստ էր երկու կողմով դրամը:

Յաճախակի են նաեւ այնպիսի նմուշներ, ուր կնիքը փոխանակ ժխտական փորագրելու, փորագրուած է դրական, ուստի անկէ ելած դրամները եղած են ժխտական. Հմմտ. թիւ 35, 37, 46: Նկատութեան արժանի է,

որ այս ժխտականի երեւոյթը միշտ Բ․ կողմի վրայ է։

Որքան ալ մեր ցանկին մէջ ԳԱՂԱԳ ձեւը գործածած ենք, սակայն դրամի վրայինը ըստ ինքեան Փ կ՚ուզէ ըլլալ։ Գ գիրը, որ Ա․ կողմի ԹԱԳԱՒՈՐ ընթերցուածին մէջ կը տեսնենք յայտնի է թէ Գ է։ Սակայն այս Գ–ը Բ․ կողմի ԳԱՂԱԳ ընթերցման Գ–երուն երբեք չի նմանիր։ Գ եւ Փ գիրերուն զանազանութիւնը պէտք չէ միայն փնտռել բոլորակ գլխուն աջ կամ ձախ դարձած ըլլալուն մէջ, աւելի բնորոշիչ պարագան է գօտի՛ն, Գ–ին մէջ միակողմանի՛, Փ–ի մէջ երկուստե՛ք։ Լեւոնի պղինձներուն Բ․ կողմի վրայ իսկապէս այդպէս, ամբողջական գօտիով կը գտնենք այդ գիրը, սակայն դարտուղի ձեւով գլխու սխալ ուղղութեամբ դէպի ձախ։ Գ ընթերցուածը պահած ենք սակայն, ցոյց տալու համար Գ գրին այս դարտուղի ձեւը։

ԼԵՒՈՆ Գ. (1306—1307)
Որդի ԹՈՐՈՍի՝ եղբօր ՀԵԹՈՒՄ Բ.ի

Ա. ԽՈՒՄԲ

Թագաւորը արձանեալ գահի *վրայ ծալապատիկ բազմած*, աջ *ձեռքին մէջ* խաչ *կամ արքայական* նշանակը, *իսկ* ձախը կուրծքին *վրայ*։

Աստղանիշ թիւերուն պատկերները տես յաւելուածին մէջ:

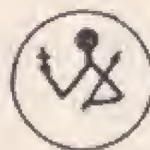
Քորփ. Պտուկ.	Մեր թիւ		խաչի ձեւ
1807	1	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳՆ* 3·90*, 3·65, 3·55(2), 3·45, 3·40, 3·10, 3·00, 2·60, 2·35, 1·80	2
1807+1	2	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ·* 3·35, 2·60, 2·35	2
1808	3	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ* 4·20, 4·10, 4·00, 3·90, 3·80, 3·60, 3·20, 3·15, 3·10(2), 2·95, 2·90(2), 2·85, 2·80(2), 2·75, 2·60(2), 2·55, 2·45, 2·35, 2·30, 2·25	2
1808+1	4	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱՆ* 3·00, 2·60	2

Քորփ. Գատուկ.	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
1809	5	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ՝ 3·50*, 3·25, 3·10, 3·05, 2·85(2), 2·75, 2·65, 1·95	2
1809+1	6	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ՝ 2·95, 2·60	3
1809+2	7	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ 3·10, 2·80, 2·55, 2·15, 2·05, 1·95	3
1809+3	8	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ 3·65, 3·50, 3·00, 2·75, 2·35	3
1810—1	9	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ Հ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳՆ 3·10, 3·05, 3·00, 2·60	2
1810	10	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ Հ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ 3·70, 3·50, 3·30(2), 3·10, 3·05, 2·95, 2·70, 2·65, 2·45, 2·40, 2·35	3
1810+1	11	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ Հ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ 1·85	2
1810+2	12	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ Հ ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ 3·60, 3·50, 2·20, 1·85	2
1811a	13	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ 3·30, 2·85, 2·20	2

Քորփ. Պտուկ.	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
1811a+1	14	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱՆ* 3·00	2
1811a+2	15	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ* 2·55, 2·35	2
1811+3	16	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ* 3·40	1
1812a	17	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ* 2·65, 2·10	2
1812a+1	18	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ* 3·30	3

Բ. ԽՈՒՄԲ

Թագաւորը արեւելեան գահի *վրայ ծալապատիկ բազմած, աջ ձեռքին մէջ* խաչ *կամ արքայական* նռնակը, *իսկ* ձախը *կուրծքին վրայ, կը բռնէ* մականը։

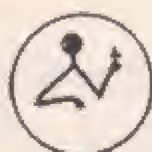

1807a	19	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳՆ* 3·45, 2·45	2
1808a	20	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ* 3·65, 1·95, 1·80	2

Քօրփ· Պատկ·	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
1809a	21	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ*[1] 3·65, 1·95*, 1·80	2
1809a+1	22	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ* 3·05	2
1809a+2	23	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *դրամին Ա· կողմը խորաքան-դակ եւ ժխտական* (incuse): 2·95*	*չիք*

Գ· ԽՈՒՄԲ

Թագաւորը արեւելեան գահի *վրայ ծալապատիկ բազ-մած* աջ *ձեռքը* կուրծքին *վրայ*, ձախով *կը բռնէ* խաչը *կամ արքայական* նշանը:

Քօրփ· Պատկ·	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
1826+1a	24	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՑ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳՆ* 2·65	2
1826a	25	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՑ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ* 3·70, 2·85, 2·55	2
1826a+1	26	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՑ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱՆ* 3·20, 3·10	2
1826a+2	27	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՑ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ*[1] 2·65	2

Քօրփ. Պռուկ.	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
1826a+3	28	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ* 3·70, 3·30	1
1826a+4	29	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ* 3·50	2
1826a+5	30	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* 2·00*	5
1811—1	31	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ* ꞁ 3·60, 2·45	2
1811+1	32	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ* 3·35	3
1811+2	33	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ* 2·75	9
1811+3	34	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ Ա* 2·65*, 2·00	1
1811+4	35	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ Ա* *Բ. կողմը՝ բարձրաքանդակ ժխտական* 2·15*	1
1811+5	36	*Լ՛ԵՒ ... ՈՐ* *ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ Ա* 2·30	1

Քորփ. Պտուկ.	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
1811+5a	37	*Լ՛ԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *Բ. կողմը՝ բարձրաքանդակ* 2·55*	2
1812—1	38	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ* *… Լ Ի ՍԻՍ …* 1·90	1
1812a+2	39	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ˙* *ՇԻՆԵ … Ի Ս* 2·20	2
1812a+3	40	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ˙* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ* 1·80	2
1812a+4	**41**	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ* *ՇԻՆԱ …* 2·30	1
1821+1	42	*ԼԵՒՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ* 2·15	2
1822+1	**43**	*ԼԵՒՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ* 1·25	4
1839+1	44	*ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ǀ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ* 2·95, 2·60*	2
1839+2	45	*ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ǀ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱ* 3·15*	2
1839+3	46	*ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի ǀ* *ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ ԱՍ* *Բ. կողմը՝ բարձրաքանդակ ժխտական* 1·90*	1

Դ· ԽՈՒՄԲ

Թագաւորը արեւելեան գահի վրայ ծալապատիկ *բազմած*, աջ ձեռքը կուրծքին՝ *կը բռնէ* մականը, *իսկ* ձախով խաչը *կամ արքայական* նշանակը:

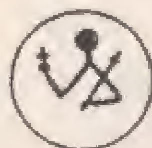

Բօրփ· Պառւկ·	Մեր թիւ		խաչի ձեւ
1826	47	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ԾԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳՆ* 3·25, 3·10, 3·05*, 2·40	2
1826a+6	48	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ԾԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ* 4·45, 3·50, 3·35, 3·30, 3·10*, 3·00, 2·75, 2·65, 2·30(2)	2
1838+4	49	... *ԹԱԳԱՒ* ... ... 2·25	2

Ե· ԽՈՒՄԲ

(մեծ բարակ պղինձներ)

Թագաւորը գետինը *ծալապատիկ բազմած*, աջ *ձեռքը կը բռնէ* խաչը *կամ արքայական* նշանակը, ձախը կուրծքին *վրայ*, *բռնած է* մականը:

1838—3	50	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅ* 3·30	7
1834	51	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* 3·00, 2·45*	3

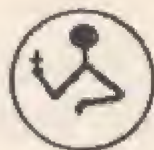
Քորփ․ Պտուկ․	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
1834+1	52	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ ׀ 3·60	4
1834+2	53	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ ׀ 3·60, 3·00, 2·75, 2·70, 2·25	6
1834+3	54	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ 3·40, 2·20(2)	6
1834+4	55	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ 3·15*	6
1834+5	56	ԼԵՒՈՆ ··· ··· ԹԱԳԱՒՈՐ Հ1 3·30	6
1835a	57	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ Հ 3·30(2), 2·75	6
1835a+1	58	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ Հ 2·20	4
1835a+2	59	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ 1 3·75, 2·30	6
1836	60	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ 4·20, 3·90, 3·70, 3·40, 3·30, 3·20, 3·15, 2·65(3), 2·60, 2·50, 2·40, 2·30, 2·20(2)	6

Քորփ· Պատկ·	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
1836+1	61	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* 3·85, 3·35, 2·85, 2·80, 2·30(2), 2·20, 2·10, 2·05(2), 2·00(2), 1·90, 1·65	5
1836+2	62	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* 3·90*, 3·40, 3·20, 3·10(2), 3·00(3), 2·95(3), 2·90, 2·70(2), 2·65, 2·60(4), 2·55, 2·50, 2·35(2), 2·30, 1·90	4
1836+3	63	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* 3·30, 3·25, 3·00, 2·95, 2·70	7
1836+3a	64	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* 2·90, 2·05, 2·00	1
1836+4	65	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* 3·60, 3·20, 2·90, 2·85, 2·70, 2·55, 1·80, 1·75	8
1836+4a	66	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* 3·90, 3·50	2
1836+5	67	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* 3·50, 3·10, 2·80	3
1836+6	68	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *Դրամին Ա· կողմը՝ խորաքանդակ եւ ժխտական* (incuse) 3·60*	*չկէ*

Քորփ. Պտուկ.	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
1839—1	69	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ Հ* *... ԹԱԳ ...* 2·05	4
1839+5	70	*ԼԵՒՈՆ ԹԱՐՍՍՈՐ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* 3·45, 2·70, 2·60, 2·40	4
1839+6	71	*ԼԵՒՈՆ ԹԱՐՍՍՈՐ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* 3·65, 3·30, 3·20	6
1839+7	72	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳՈՆՈ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՒ* 3·15	6
1838+2	73	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* 3·30, 3·10, 2·30*	5
1838—1	74	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* 2·50	6
1839+8	75	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳՐ ԱՄԵ* *ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* 3·20	3

Զ. ԽՈՒՄԲ

Թագաւորը ծալապատիկ գետինը *նստած է*, աջ *ձեռքին մէջ բռնած է* խաչը *կամ արքայական* ճոճակը, ձախը կուրծքին *վրայ*։

Քօրփ. Պտուկ.	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
1816+1	76	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ* 2·40, 2·35, 2·20, 2·00, 1·15	1
1817	77	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ* 3·95, 3·00, 2·85	2
1817+1	78	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱՆ* 3·30, 3·10, 2·65, 2·10	2
1817a	79	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ'* 4·90, 3·30*, 3·25, 2·95, 2·40, 1·95	2
1817a+1	80	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ* 3·80, 3·55, 3·40, 2·90, 2·80, 2·55(2), 2·40, 2·35, 2·30	2
1817a+2	81	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ... Ի ԳԱՂ 1* 3·25	?
1819	82	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ* 3·20, 3·00*, 2·40, 2·00(2), 1·30	2

Քօրփ· Պտուկ·	Մեր թիւ		խաչի ձեւ
1820+1	83	… ԹԱԳԱՒՈ· ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ' 2·50	5
1820+2	84	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ· ՇԻՆԵ … Ա 2·20	7
1820+3	85	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ 3·15, 2·80, 2·10, 1·90	7
1820+4	86	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ 3·55, 2·35	2
1820+5	87	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ 3·25, 2·00	2
1824—1	88	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ 1 ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ 2·15	5
1825a	89	… ԹԱԳԱՒ ՇԻՆԵԼ ԳԱՂԱ' 1·90	1
1825+1	90	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ 3·00	1
1825+2	91	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ 2·60, 2·50, 2·20, 2·10	1
1825+3	92	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ 2·75	1

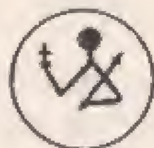
Քօրփ· Պատւկ·	Մեր թիւ		խաչի ձեւ
1825+4	93	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂ 3·10, 2·50	1
1825+5	94	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԻ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ 2·85, 2·30	4
1825+6	95	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԻ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂ 3·80, 2·70, 2·40, 2·30, 2·15, 1·90, 1·30	1
1825+7	96	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԻ ՇԻՆԱԼ ··· 2·55	7
1825+8	97	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳ ՉԻՆ ··· Ղ 2·05, 1·75(2)	4
1838+1	98	ԼԵԹՈ ··· ԿԱՐՈՂՈՒ ··· 2·10	4
1820a	99	ԼԵՈՆ ԹԱԳԱՒ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ 2·80	4
1820a+1	100	ԼԵՈՆ ԹԱԳԱՒ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ 3·25, 2·60, 2·40	1
1820a+2	101	ԼԵՈՆ ԹԱԳԱՒ ՇԻՆԵԼ ··· 2·95	2
1820a+3	102	ԼԵՈՆ ԹԱԳԱՒ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂ 2·85, 2·80(2), 2·70(2), 2·30, 2·25, 2·15	1

Քորփ. Պտուկ.	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
1838+2	103	*ԼԵ ··· ԳԱԻ* *ԿԱՐՈՂ ··· Ա* 2·90	7
1838+3	104	*ԼԵ ··· Ի* *ԿԱՐՈՂՈՒԹԵՆ* 1·95	1
1820a+4	105	*ԼԵՈՆ ԹԱԳԱ* *··· Ի ԳԱՂ* 1 2·35, 2·20	1
1820a+5	106	*ԼԵՈՆ ԹԱԳԱ* *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂ* 3·25, 2·90, 2·80, 2·75, 2·65, 2·60, 2·40, 2·25, 1·90	1
1820a+6	107	*ԼԵՈՆ ···* *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱ ···* 2·35	2
1822+2	108	*ԼԵԻՆ ԹԱԳԱԻՈՐ* *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ* 2·00	1
1823+1	109	*ԼԵԻ ԹԱԳԱԻՈՐ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ* 2·80	1
1823+2	110	*ԼԵ ··· ԹԱԳԱԻ* *ՇԻՆԵԼ ԱՂԱՔԻ* 2·50	1
1823+3	111	*ԼԵՆ Թ ···* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ···* 2·65	1
1823+4	112	*ԼԵՆ ԹԱԳԱԻ* *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ* 3·15, 2·80(2), 2·40, 2·30, 2·25, 2·20(2), 2·10	1

Քօրփ· Գտուկ·	Մեր թիւ.		խաչի ձեւ
1823+5	113	*ԼԵՆ ԹԱԳԱՒ* *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂ* 1·95, 1·80(3), 1·30	1
1823+6	114	*ԼԵՆ ԹԱ ···* *··· Ի ԳԱ 1* 1·70	7

Է· ԽՈՒՄԲ

Թագաւորը ծալապատիկ գետինը նստած է, աջ ձեռքին մէջ կը բռնէ խաչը *կամ արքայական* նռնակը, *իսկ* ձախը՝ *կուրծքին կը բռնէ* մականը:

1816—2	115	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ա* 2·35	1
1816—1	116	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ս* 3·95, 3·05, 2·95, 1·95, 1·85	1
1816+2	117	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ* 3·55*, 3·35, 3·10(2), 3·00, 2·60, 2·10, 1·75	1
1816+3	118	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻ ··· ԱԳ* 2·85	2
1816+4	119	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ* 2·70	6

Փորփ․ Պոուլ․	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
1816+5	120	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳՆ* 2·85	6
1816+6	121	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *Ա․ կողմը՝ խորաքանդակ, ժխտական* (incuse) 2·90, 2·80*, 2·30	*չիք*
1817+2	122	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ* 2·15, 1·95(2), 1·70	1
1817a+1a	123	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ* 3·40*, 2·85, 2·60, 2·30, 1·95	1
1819+1	124	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ* 3·70	2
1830—1	125	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ·* *··· ԳԱՂԱ* 3·75	1
1830+1	126	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ* 1 *ՇԻ ··· ԱՂԱԳ* 2·35	1
1838+2a	127	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ* *ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ Ա* 3·75, 3·70, 2·85, 2·30, 2·25, 2·10	1
1838+3a	128	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ* *ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ* 2·70, 2·25, 1·65	1
1825a	129	*··· ԳԱ* *ՇԻ ··· ԱԳ* 2·70	2

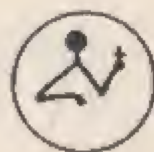
Քորփ· Պատուկ·	Մեր թիւ.		Խաչի ձեւ.
1825a+1	130	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱ* *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ* 2·20, 1·50	1
1825a+2	131	··· *ՈՆ Թ* ··· *ՇԻ* ··· *ՂԱ* 2·05	8
1825a+3	132	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱ* *ՇԻԵԼ Ի ԳԱՂ* 2·55, 2·10, 1·90, 1·75, 1·60	7
1825a+4	133	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱ* 2·75	1
1825a+5	134	··· *ԹԱԳԱ* ··· 3·15, 2·80, 2·75	1
1825a+6	135	··· *ԹԱԳԱ* ··· 1·60	8
1825a+7	136	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳ* *ՇԻՆԱԼ Ի ԳԱՂԱ* 2·60	3
1825a+8	137	*ԼԵ* ··· *ԹԱԳ* *ՇԻՆ* ··· *ՂԱ* 2·25	7
1838+2b	138	*ԼԵՈՆ* ··· *ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ Ա* 3·45, 1·40	4
1822+1a	139	*ԼԵՒՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ԻՆԵԼ Ի*··· 2·50	1

Քորփ. Պտուկ.	Մեր թիւ		խաչի ձեւ
1822+1b	140	ԼԵՒՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻԵՆԱ ԳԱՂԱԳՆ 3·10	1
1821—1	141	ԼԵՒՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՑ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻ 2·60, 2·40	1
1821	142	ԼԵՒՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՑ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ս 2·50	1
1821+2	143	ԼԵՒՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՑ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ 2·55(2), 2·50	1
1821+3	144	ԼԵՒՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՑ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ 1 2·30	4
1822	145	ԼԵՒՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՑ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ 3·55, 2·80, 2·60, 2·40, 1·95	1
1822a	146	ԼԵՒՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՑ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ 2·85	1
1822+3	147	ԼԵՒՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ 2·50	1
1822+4	148	... ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆ ... ԳԱՂ 2·90, 2·40	1
1823	149	ԼԵՒՆ ԹԱԳԱՒ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ 3·55, 2·50, 1·75	4

Թորփ. Պտուկ.	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
1822+2a	150	... ԹԱԳԱԻ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ 2·85	1
1838a	151	ԼԵԻՆ ԹԱԳԱԻ ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ ԱՍ 2·00*	1

Ը. ԽՈՒՄԲ

Թագաւորը ծալապատիկ գետինը նստած է, աջ ձեռքը կուրծքին վրայ, ձախով *կը բռնէ* խաչը *կամ արքայական* ճռճակը։

1815—1	152	ԼԵԻՈՆ ... ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ Ի Ս 2·20	1
1815	153	ԼԵԻՈՆ ԹԱԳԱԻՈՐ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ 3·45, 2·30	1
1815+1	154	... ԹԱԳԱԻՈՐ ՇԻՆԵ ... 2·60	1
1815+2	155	ԼԵԻՈՆ ԹԱԳԱԻՈՐ ՇԻՆԵԼ Ի ... 1·75	9
1817a+3	156	ԼԵԻՈՆ ԹԱԳԱԻՈՐ ... ՆԵԱԼ Ի ... 4·05	1

Քօրփ. Պառւկ.	Մեր թիւ		խաչի ձեւ
1817a+4	157	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ 2·15	3
1817a+5	158	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ··· Ա ··· 2·40	4
1817a+6	159	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ 2·25	9
1819+2	160	ԼԵՒՈՆ ԹԱ ··· ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂ 2·70	9
1819+3	161	ԼԵՒՈՆ ··· ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱ 2·35	7
1838—b	162	··· ԹԱԳԱՒՈ ԿԱՐ ··· 2·60	1
1838—a	163	ԼԵՒՈՆ Թ ··· ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ ··· 1·90	1
1830+1a	164	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ 1 ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ 2·35	1
1831+1	165	··· ՈՆ ԹԱԳԱՒ ՇԻՆԵԱԼ Ի ՍԻՍ Գ 2·40	7
1831+2	166	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ ՇԻՆԵԱԼ ··· ՍԻ 3·50	9
1831+3	167	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ ՇԻՆ ··· ԱՂ 1·75	9

Քօրփ. Պատուկ.	Մեր թիւ		խաչի ձեւ
1838—2a	168	*ԼԵԻՈՆ ԹԱԳԱԻ*	
		... ԹԱԳԱԻՈՐ	
		3·30	8
1838+2b	169	*ԼԵԻՈՆ ԹԱԳԱԻ*	
		ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ Ա	
		2·75, 2·70	1
1838+4	170	*ԼԵԻՈՆ ԹԱԳԱԻ*	
		...	
		2·50	1
1838+5	171	*ԼԵԻՈՆ Թ ...*	
		ՇԻՆԵԱԼ ...	
		2·70	4
1831+4	172	*ԼԵԻՈՆ ԹԱԳԱ*	
		ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ	
		3·35	2
1831+5	173	*ԼԵԻՈՆ ԹԱԳԱ*	
		ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ	
		2·45, 2·00	1
1831+6	174	*ԼԵԻՈՆ ԹԱԳ* 1	
		ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂ	
		1·95, 1·45	1
1831+7	175	*ԼԵԻՈՆ ...*	
		...	
		3·05	1
1838a+1	176	*ԼԵԻՆ ԹԱ ...*	
		ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ Ա	
		3·10*	7

Թ· ԽՈՒՄԲ

Թագաւորը ծալապատիկ գետինը նստած է, աջ ձեռքը կուրծքին՝ կը բռնէ մականը, իսկ ձախին մէջ խաչը կամ արքայական նշանը:

Քօրփ· Պտուկ·	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
1815+3	177	··· ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԻԼ Ի Ի ԳԱՂԱ 3·55	7
1815+3a	178	ԼԵՒՈՆ ··· ··· ԳԱՂ Ι 2·40	1
1817—1	179	··· ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻ ··· ԳԱՂԱԳ Մ 2·70*	4
1817+3	180	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ 4·20, 3·10	2
1817+4	181	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ 1·60	3
1817+5	182	··· ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆ ··· ԱՂԱԳ 2·80	9
1817+6	183	··· ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ 3·05	4
1817+7	184	··· ԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ 2·20	7

Քորփ. Պտուկ.	Մեր թիւ		խաչի ձեւ
1817+8	185	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ 2·65	2
1817+9	186	ԼԵՒՈՆ … ՈՐ … ՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ 2·90	5
1817+10	187	ԼԵՒ … ԹԱԳԱՒՈՐ … ԱԼ Ի ԳԱՂԱ 3·05	3
1817+11	188	… ԳԱՒՈՐ … Ի ԳԱՂԱ 2·85	4
1819+4	189	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ 5·60, 2·10, 1·90	1
1819+5	190	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂ 3·90, 2·70*, 1·90	3
1839+9	191	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ԼԵՆ … ԳԱՈ 2·55	8
1838—3	192	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ ԱԹՍ 2·60	1
1830+2	193	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ ՇԻՆԵԼ Ի Ս ԳԱՂԱ 2·90	7
1830+3	194	… ԹԱԳԱՒՈ … ՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱ 2·80	4

Քօրփ. Պտուկ.	Մեր		խաչի ձեւ.
1830+4	195	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ 3·75, 2·90, 2·15, 2·10	7
1830+5	196	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ 2·00, 1·95	4
1830+6	197	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ 2·90	3
1830a	198	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒՈ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂ 3·15	2
1830b	199	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ 1 ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳԻ 2·50, 1·50	1
1830b+1	200	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ 1 ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳԻ 2·70	1
1830b+2	201	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ 1 ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ 3·20, 2·70	1
1830b+3	202	ԼԵ ··· ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ 2·35	2
1830c	203	ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ 1 ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ 2·75	4
1830c+1	204	Լ ··· ԹԱԳԱՒ 1 ՇԻՆ ··· ՂԱ 2·30	3

Քորփ· Պտուկ·	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
1831a	205	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ*	
		ՇԻՆԵԱԼ Է Ի ՍԽԻՍ	
		3·30	7
1831a+1	206	*ԼԵՒ ···*	
		ՇԻՆԵԱԼ Է Ի ՍԻՍ	
		2·60	4
1831a+2	207	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ*	
		ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱԳ	
		3·15	3
1831a+3	208	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ*	
		ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ	
		2·50, 2·20	4
1831a+4	209	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ*	
		ՇԻ ··· ԱԳ	
		2·25	9
1831a+5	210	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ*	
		ԼԱՒՆԱՂ ··· ԱՒ	
		2·50	3
1831a+6	211	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ*	
		ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ	
		2·90, 2·45, 2·20	1
1831a+7	212	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ*	
		ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ	
		3·05, 2·70, 2·20, 2·05, 1·90	3
1831a+8	213	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ*	
		··· ԳԱՂ	
		2·95	1
1831a+9	214	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՒ*	
		ՇԻՆ ··· ԳԱՂ	
		2·15	9
1831b	215	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱ*	
		ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ	
		3·00(2)	7

Քօրփ· Պառւկ·	Մեր թիւ		խաչի ձեւ
1831b+1	216	*ԼԵՒ ...* *... ԱԼ Ի ԳԱՂԱ* 1·55	1
1831b+2	217	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱ* *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ* 3·70, 3·65, 3·35, 2·65, 2·35, 1·70	1
1231b+3	218	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱ* *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ* 3·30, 2·70, 1·80	10
1831b+4	219	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱ* *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂԱ* 2·80, 1·95, 1·90	2
1831b+5	220	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱ* *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂ* 3·50, 2·20	1
1831b+6	221	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱ* *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՂ* 3·50, 2·95, 2·40	10
1831b+7	222	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂ* 2·85, 2·45, 2·00	9
1831b+8	223	*... ԹԱ ...* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱ* 2·60	1
1831b+9	224	*ԼԵՒ ... Ա* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱ* 5·10	10
1831b+10	225	*ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱ* 3·40, 3·00, 2·80, 2·20, 1·90	2

Քորփ. Պտուկ.	Մեր թիւ		Խաչի ձեւ
.822+3a	226	*ԼԵՒՆ ԹԱԳԱՒՈՐ* *ԼԵՀ Ի ԳԱՂԱԳ Ի Ս* 3·70*	1
1822+4a	227	*ԼԵՒՆ ... ՈՐ* *ՇԻՆ ... ԳԱՂ* 3·75	7
	228	*Կան նաեւ շատ մաշած 70 կտորներ որոնք կարելի չէ ճշգրտօրէն դասաւորել*	

ԳԼՈՒԽ Գ.

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԱՒՇԻՆԻ ԱՐԾԱԹՆԵՐԸ

Պռուկեանի քօրփուսի Աւշինի արծաթներու դասաւորութիւնը կատարուած է մինչեւ 1963 *թուականը ծանօթ* 295 *կտորներու վրայէն (հմմտ. էջ* 124 g*), որոնցմէ* 46*ը կը գտնուէին Վիեննայի Մխիթարեան հաւաքածոյին մէջ: Ներկայիս այդ* 46*ը բարձրացած է արդէն* 298*ի, ուստի հարկ էր նոր քննութենէ անցնել բոլորն ու այնպէս դասաւորել: Այս աշխատանքի ընթացքին հարկաւ թէ նորութիւններ ալ երեւան ելլէին:*

1. *Պռուկեանի հաւաստումը (էջ* 103*) թէ ՇԻՆԱԾ ձեւը* միայն *Աւշինի թագաւորիններուն յատուկ է, ա՛յնպէս որ եթէ ՇԻՆԱԾ բառը տեսնուի դրամի մը վրայ, այդ դրամը պէ՛տք է պատկանի Աւշինին, նո՛յն իսկ եթէ մնացեալ գրուածքները անընթեռնլի ըլլան, իրականութեան չի՛ կրնար համապատասխանել, քանի որ նո՛յն քօրփուսի մէջ անդամ, կը գտնենք Լեւոն Դ.ի արծաթներ, նոյն՝ ՇԻՆԱԾ ձեւով (հմմտ. թիւ* 1987, 1993 *եւն): Ստոյգ է սակայն, թէ ՇԻՆԱԾ ձեւը կը*

կրեն Աւշինի արծաթներուն 70 տոկոսը, մինչ նոյն՝ ՇԻՆԱԾ ձեւի գործածութիւնը յաջորդ շրջաններուն՝ բացառութիւն պէտք է համարել:

2. Որքան ալ միաձեւութիւն չէ պահուած իր կազմած դասաւորումին մէջ եւ ՇԻՆԱԾ, ՇԻՆԵԱԼ, ՇԻՆԵԼ, ՇԻՆԱԼ, ՇԻՆԵԼ ձեւերը ամէն տեղ ըստ կամի շարքով մը կը յաջորդեն, եւ ասով կը դժուարացնեն կարգի մը ստուգումը, սակայն չխանգարելու համար քորփուսի յօրինուածքը, նոյն ձեւով կը հետեւինք մենք ալ անոր:

3. Քորփուսի մէջ էջ 355 ծանօթութիւն մը գրուած է եւ իրաւացի՛օրէն, այսինքն թէ անկարելի ըլլալ կը թուի զանազանումը ԳԱՂԱԳ ԵՒ ՔԱՂԱՔ բառերուն մէջ՝ գրին Ք կամ Գ[1] ըլլալուն, սակայն ուր յայտնի էր Գը՝ նշանակեցինք առանձին, նոյնը կ՚արժէ նաեւ Ր եւ Ղ գրերուն համար ՔԱՂԱՔ եւ ՔԱՐԱՔ ընթերցուածի պարագային: Այս առիթով ուշադրութեան արժանի է որ Ղ գրին տեղ Ր գրին գործածութիւնը աւելի յաճախուած կը տեսնենք հո՛ն, ուր ՀԱՅՈՑ բառը իր ամբողջական ձեւովը կամ ՀԱՅՈ կերպարանքով կը

---

[1] Նոյն իսկ կարելի է ըսել թէ Գ կարդացուած պարագային ալ Ք համարելու է: Որչափ ալ հոս Քի գլուխը փոխանակ աջին, գրին ձախ կողմը փոխադրուած է, բայց Քի գօտին որ գիրը մէջքէն կը կիսէ մնացած է անփոփոխ: Մաքուր Գ ըլլալու համար գօտին պէտք էր միայն մէկ կողմն ըլլալ գլխուն հակառակ կողմը:

ներկայանայ։ Այսր հակառակ հազուագիւտ երեւոյթ է Դի փոխանակումը Բով՝ ՀԱՅ կամ ՀԱ. կրճատուած ընթերցուածներով կտորներու վրայ։

4. Չկրցանք զանազանել քօրիւսի մէջ 1863ը 1866էն, սխալ տպագրութիւն մ՚ըլլալու է։ Նոյնպէս չեն զանազանուիր իրարմէ 1895—1900 եւ 1901—1903, որոնք երկուքն ալ նոյն խորագիրը կը կրեն, նոյն նշաններով։ Իսկ եթէ 1901—1903ի ՀԱՅՐ բառին Ր գիրը պակասաւոր է, այն ատեն ի՞նչ տարբերութիւն ունին իրարմէ 1901—1903 եւ 1906 b։

5. Աւշինի դրամներու պարագային ուշագրաւ է ա՛յն, որ թագաւորը մի՛շտ մօրու-

Թիւ 1894 a+4

Թիւ 1858 a+5

սաւոր կը ներկայացուի։ Սակայն անմօրուս

Թիւ 1923—1 (2·40Ա.)

կտորներու ալ հանդիպեցանք ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ խորագրով Ա/Մ նշանով դրամներու վրայ (հմմտ․ 1923–1)։ Շա՛տ հաւանական է, որ Աւշին մօրուսաւոր եղած ըլլայ քանի որ 25 տարեկան հասակին յաջորդեց իր անմօրուս եղբօրորդւոյն՝ Լեւոն Գ․ի երբ ան 19 տարեկան հասակին սպաննուեցաւ նեղմիտ ազգադաւ խմբակի մը ստորանքով Բիլարղուէն 1307ին, Հեթում Բ․ի հետ միասին։

6․ Թագաւորը աջին մէջ բռնած է երեք շատ կարճ թերթով շուշան–մական մը,

Թիւ 1852—2 (2·45)

միայն քանի մը օրինակներու վրայ, այս թերթերը աւելի զարգացած, բացուած,

Թիւ 1850+1

ծաղկուն են, զոր նշանակած ենք իւրաքանչիւրը իր տեղ։ Շատ հազուադէպ են առանց մականի օրինակներ, որոնց կը հանդիպինք

Թիւ 1883+2 (2·45)

միայն ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ ընթերցուածով եւ Յ/Ա նշանով խումբին մէջ. (հմմտ. 1883 + 1 եւ 2)։

7. Ուշադրութեան արժանի են առիւծի պոչի լախտի ձեւերը, իրենց բազմապիսի ճիւղաւորումներով, սակայն դրութեանս մէջ նկատի չենք առած անոնց ուսումնասիրութիւնը։ Պոչի ձեւերէն աւելի աչքի կը զարնէ խորհրդաւոր կէտ մը, առիւծի գաւակի վերեւ՝ պոչին եւ բարձած խաչին միջեւ։ Այս կէտը Լեւոն Գ.ի արծաթներուն վրայ ալ կը գտնուի, ա՛յն տարբերութեամբ, որ դրուած է նոյնը առիւծի պոչին տակ։ Այս կէտին՝ պոչի ձախ կողմէն դէպի աջ, գաւակի վերեւ փոխադրութիւնը Աւշինի օրով կը մնայ այնուհետեւ յաջորդ թագաւորներու շրջանին ալ, այնպէս որ Լեւոն Գ. եւ Դ. թագաւորներու արծաթները նոյն իսկ

ա՛յս կէտի գիրքէն արդէն կարելի է զանազանել իրարմէ։ Մանաւանդ ուշադրութիւն դարձուցած ենք այս երեւոյթին եւ յատուկէն նշանակած ենք նշաններու երրորդ սիւնակին մէջ։

8. Արդէն Սիպիլեան ուշադրութեան կը յանձնէ՝ էջ 54, Աւշինի արծաթներու դաշտին վրայ առաջին անգամ յաճախուած՝ զանազան գիրերու գործածութիւնը եւ կու տայ ցանկ մը ε, Տ, Մ, Ց, Ա, Ս, Υ, Գ, որ գրեթէ ամբողջական է։ Պէտք է աւելցնել միայն Կ, Լ եւ Թ գիրերն ալ։ Դաշտի վրայ գործածուած՝ գիրերու նմանող ձեւեր՝ արդէն Լեւոն Ա.ի շրջանէն ալ ծանօթ են, ինչպէս՝ Դ., Ռ., Ո, եւ Լեւոն Գ.ի արծաթներուն վրայ ալ կը տեսնենք Կ եւ Ց գիրերը (համմտ. քորփուս 1750, 1753—1754) սակայն Աւշինով կու գայ ընդհանրացումը այս նոր երեւոյթին յաջորդ շրջաններուն համար ալ։ Ընդհանրապէս հատ գլուխ արծաթի վրայ միայն մէկական գիր գործածուած է, սակայն կը հանդիպինք նաեւ երկո՛ւ եւ նո՛յն իսկ երե՛ք գիրերու նո՛յն կտորին վրայ (համմտ. 1890+1, 2, 3, 1932 + 2)։ Կը կարծեմ թէ չեմ սխալիր եթէ այս գիրերուն մէջ նշմարեմ դրամահատ վարպետին կամ վարպետներու անուններուն սկզբնագիրները, երեւոյթ մը, որ շատ ընդհանրացած էր այդ շրջանին արեւմուտքի մէջ։ Լ(եւոն), Ռ(ուբէն), Ռ(եմոն), Կ(արապետ), Կ(իրակոս), Կ(ոս-

տանդին), Թ(որոս), Ս(արգիս) են. բոլորն ալ կիլիկեան շրջանին ա՛յնքան գործածական անուններ: Շատ տեղ բաւական դժուար է, չըսելու համար անկարելի, զանազանել իրարմէ Տ եւ Մ-ը: Y նշանը հաւանաբար գոյութիւն չունի, պարզապէս Յ գրին աղաւաղեալ ձեւն ըլլալու է:

Թիւ 1885+2 (2·45)

9· 1859—1862a *ի ՀԱՅՈ° ընթերցուածով ներկայացուած կտորները խառն են քօրփուսին մէջ ՀԱՅՈց ընթերցուածներուն*

Թիւ 1861+1 (2·35)

հետ, ուր ց գիրը շատ կը նմանի բոլորգիր ց-ի, նիհար գիծով մը եւ մանրիկ պոչով: Ներկայ գրութեանս մէջ բաժնուած են եր-

կուքն ալ իրարմէ, եւ ՀԱՅՈց ընթերցուած ունեցողները թուարկուած են 1858 a–ով:

10. Նոր բաժին մը կազմուեցաւ 1930 a թուարկումով եւ ՀԱ/ ընթերցուածով, Գ/Մ նշաններով խումբը: Նոր է նաեւ 1933 aը ՀԱ ընթերցուածով եւ Ա/Մ նշաններով:

11. Հաւաքածոյիս մէջ հանդիպեցանք եւ 1935+2 թուարկումով բացառիկ կտորի մը, որ կարծես ամբողջապէս կարմիր պղինձէ շինուած է, ա՛յնքան քիչ է բովանդակած արծաթը:

Թիւ 1935+2

12. Չորս օրինակ կրկնադրոշմ (sur frappé) դրաւման դրամներու արաբական գրութիւնը (1854+1, 1946 ու 1947) շատ անկատար եւ թերի ըլլալով, չկրցանք ստուգել եւ ընթեռնուլ: Հաւանաբար այս կտորները Մամլուք Սուլթան Էլ Նասր Մոհամէտի կնիքը կը կրեն, եւ այս դրամները գործածուած ըլլան դրաւման իշխանութեան ենթակայ հայկական հողամասերու վրայ 1316էն ետք: Բոլորովին անհաւանական կը

համարիմ Պտուկեանի եւ ուրիշներու կարծիքը այս արաբական կրկնադրոշմ դրամներու մասին, իբրեւ թէ ասոնք իբրեւ տուրք վճարուած արծաթներն ըլլային, որոնք յանձնելէ առաջ կը կրկնադրոշմուէին, գործածուելու կարենալու համար արաբական երկիրներու մէջ։ Կը կարծեմ թէ տարբե՛ր էր իրողութիւնը։ Ամէն գրաւող իշխանութիւն կ՚արժէքազրկէր տեղական դրամը, որ արժէք ստանալու եւ նո՛յն տեղը գործածուելու համար, պէ՛տք է ստանար գրաւող իշխանութեան կողմանէ յաւելեալ կնիք մը։ Այս կնիքը կը զարնուէր միայն որո՛շ համեմատութեամբ եւ թուով դրամներու վրայ, որ կը փոխանակուէր աւելի մեծ գումար մը չկնքուած դրամներու յանձնումի փոխարէն։ Շահաւոր գործառնութիւն մը. (Հմմտ. Հանդէս Ամսօրեայ 1970, *թիւ* 4—6, *էջ* 212)։

ՕՇԻՆ (1307—1320)

Եղբայր ՀԵԹՈՒՄ Բ.ի (1288—1293 եւ 1299—1306)

ՕԾՄԱՆ ԴՐԱՄՆԵՐ

Քօրփուս
Պտուկեան

1840 *ՕՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ ԱՅՈ*
2·55
Թագաւորի երկու ոտքերու միջեւ կէտ մը։ Գահի աջ առիւծի գլխուն առջեւ՝ Ց

Քօրփուս Պառւկեան	
1841	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ* *ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ ԱԾՈՑ* 2·60
1843	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ* *ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ ԱՅ Է* 2·80 *Կրկնահիւծ խաչին տակ՝ Կ*
1848	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ*[2] *ՀԱՅՈՑ* *ԿԱՐՈՂՈՒԹԲՆ ԱԾՈՑ* 2·75 *Թագաւորի ձախին՝ Ե*

ԱՐԾԱԹ ԹԱԳՈՒՈՐԻՆՆԵՐ

Քօրփուս Պառւկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ. կողմը
1849 a—1	*ԱՒՇԻՆ ·· ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱՔ ՍԻՍ* 2·40*	*/Ց/*
1850+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱԳՆ Ի ՍԻՍ* 2·25*, *մականի գլուխը ծաղկուն*	*/ /*
1852—3	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ* *ՇԻՆԱԾ Է Ի ՔԱՂԱՔ ԱՍ1*[3] 2·40	*/Ց/:*
1852—2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍ* 2·45*, 2·35(2)	*/Ց/·*

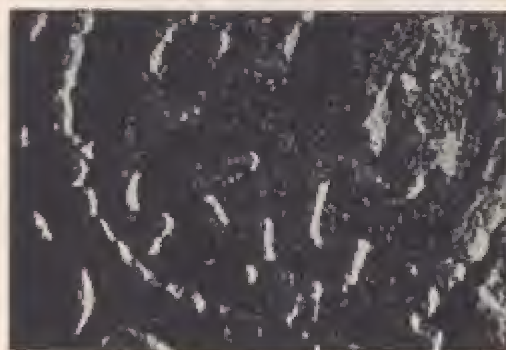
[2] փակագիրները նշանակուած են Արամեան գիրերով:

[3] *Հոն ուր 1 նշանակուած է պարզ գիծ մըն է:*

Քօրփուս Պտուլեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ· կողմը
1852—1	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍ Է 2·30	/Ց/·
1852+1	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ ՇԻՆԱԾ Է Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍ 2·00	/Ց/·
1852+2	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ ՇԻՆԱԾ Է Ի ԳԱՂԱԳ ԱՍԻ 2·55	/Ց/·
1852+3	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ1 2·35	/Ց/·
1852+4	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍ 2·65, 2·55, 2·50	/Ց/·
1852+5	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ԱՍՍ 2·40	/Ց/·
1854+1	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ ՇԻՆԵԼ Ր ՔԱՐԱՔՆ ՍԻՍ 2·20*, *արարական կնիքով*	·/Ց/
1857—2	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ ՇԻՆԱԾ Է Ի ԳԱՂԱ··· 2·00	ε/ /
1857—1	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍԻ 2·60	ε/ /·
1857+1	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍ 2·50	ε/ /·

Քօրփուս Պռուկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ. կողմ
1857+2	*ԱԻՇԻՆ ԹԱԳԱԻՈՐ ՀԱՅՈՅ* *ՇԻՆԱԼ ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍ* 2·35	ε/ /
1858+1	*ԱԻՇԻՆ ԹԱԳԱԻՈՐ ՀԱՅՈՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍ* 2·20	·/ /
1858+2	*ԱԻՇԻՆ ԹԱԳԱԻՈՐ* ՀԱՅՈՅ *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂ* ... 2·20	·/ /
1858+3	*ԱԻՇԻՆ ԹԱԳԱԻՈՐ ՀԱՅՈՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ* 2·15	·/ /
1858 a	*ԱԻՇԻՆ ԹԱԳԱԻՈՐ ՀԱՅՈց* *ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ* 2·35	·/Ց/·
1858 a+1	*ԱԻՇԻՆ ԹԱԳԱԻՈՐ ՀԱՅՈց* *ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՐԱՔՆ ՍԻՍ* 2·55	·/Ց/·
1858 a+2	*ԱԻՇԻՆ ԹԱԳԱԻՈՐ ՀԱՅՈց* *ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՐԱԳՆ ՍԻՍ* 2·70	·/Ց/·
1858 a+3	*ԱԻՇԻՆ ԹԱԳԱԻՈՐ ՀԱՅՈց* *ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻՍԻ* 2·50, *ճիրանաւոր առիւծ*	·/Ց/·
1858 a+4	*ԱԻՇԻՆ ԹԱԳԱԻՈՐ ՀԱՅՈց* *ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻՍ* 2·30	·/Ց/·
1858 a+5	*ԱԻՇԻՆ ԹԱԳԱԻՈՐ ՀԱՅՈց* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՐԱՔ* ՍԻՍ 2·25	·/Ց/·

Քօրփուս Պտուկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ. կողմը
1858 a+6	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈց* *ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՐԱՔՆ ՍԻՍ·* 2·25	·/Ց/·
1861+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ°* *ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՐԱՔՆ ՍԻՍ* 2·60, 2·50, 2·35*, 1·50	·/Ց/·
1862 a+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ°* *ՇԻԵԼ Ի ՔԱՐԱՔՆ ՍԻՍ·* 2·20	·/Ց/·
1863—1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ* 2·60	·/Ց/
1863+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻՍԻ* 2·35*, *ճիրանաւոր առիւծ*	·/Ց/
1863+2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՐԱՔՆ ՍԻՍ* 2·70, 2·55, 2·50, 2·45, 2·25, 2·20, 2·15	·/Ց/·
1863+3	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻՍ* 2·60*, 1·75, *ճիրանաւոր առիւծ*	·/Ց/·

1865+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ ՍԻՍ* 2·60	·/Ց/·

Քօրփուս Պոնթիկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ. կողմը
1865+2	ԱՒԾԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ	
	ԾԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՐԱՔ ՍԻՍ	
	2·45	·/Ց/·
1865+3	ԱՒԾԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ	
	ԾԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՐԱԳ ՍԻՍ	
	2·45, 2·40*, 2·35, 2·30	
	Առիւծի առջեւի ձախ թաթը	
	ճեղքուած	:/Ց/·
1867+1	ԱՒԾԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ	
	ԾԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՐԱՔ ՍԻ	
	2·40	·/Ց/·
1868	ԱՒԾԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ	
	ԾԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ	
	2·45	·/Ց/·
1868+1	ԱՒԾԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ	
	ԾԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՐԱԳՆ Ի Ս	
	2·50	·/Ց/·
1869+1	ԱՒԾԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ	
	ԾԻԵԼ Ի ՔԱՂԱԳՆ ՍԻՍ	
	2·45	·/Ց/·
1870+1	ԱՒԾԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ	
	ԾԻՆԱՃ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍ	
	2.55, 2.40(2), 2.15	/Ց/·
1871	ԱՒԾԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ	
	ԾԻՆԱՃ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍԻ	
	2·50	/Ց/·
1873+1	ԱՒԾԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ	
	ԾԻՆԱՃ Է Ի ԳԱՂԱՔ ՍԻ	
	2·50	/Ց/·
1874+1	ԱՒԾԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ	
	ԾԻՆԱՃ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻՍ	
	2·45	/Ց/·

Քօրփուս Պատուկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ· կողմը
1877	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Է Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ* 2·35, 2·10	*Ց/Լ/·*
1877 + 1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Է Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍ* 2·50, 2·45, 2·40	*Ց/Լ/·*
1878+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ* 2·60, 2·50(2), 2·45	*Ց/Լ/·*
1878 a+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍ* 2·25	*Ց/Լ/·*
1879	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍՍ* 2·50	*Ց/Լ/·*
1880—1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻ* 2·25	*ε/Լ/·*
1880+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍ* 2·50	*ε/ /*
1882	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ս* 2·40(2), 2·35, 2·20	*Ա/Տ/·*
1883+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ*[1] 2·55*, *Թագաւորը մական չունի*	*Ց/Ս/*
1883+2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍ* 2·45, 2·15*, *Թագաւորը մական չունի*	*Ց/Ս/*

Քորփուս Պտուկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ. կողմը
1885+1	*ԱՒՇԻ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍ* 2·45(2), 2·40	/Y/·
1885+2	*ԱՒՇԻ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍ* 2·45*, 2·40	/Y/
1885+3	*ԱՒՇԻ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻ* 2·35	/Y/·
1888	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ* 2·25*, *ծաղկեալ մական*	/S/
1889	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ս* 2·15, *ծաղկեալ մական*	/S/
1889+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ* 2·30, *ծաղկեալ մական*	/S/·
1890+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ* ՍԻ 2·55*, 2·50, 2·25	Գ/ՄԼ/·
1890+2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳ ՍԻ* 2·55*	Գ/ՄԼ/·
1890+3	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Է ԳԱՂԱՆ ՍԻ* 2·15*	Գ/ՄԼ/·
1894	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ս* 2·30, *ծաղկեալ մական*	·/S/·

Քորփուս Պտուկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ· կողմը
1894+1	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ ՇԻՆԱԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ս 2.20, *ծաղկեալ մական*	·/Տ/·
1894 a	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ 2·30, *ծաղկեալ մական*	·/Տ/·
1894 a+1	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ս 2·30	Մ/Թ/·
1894 a+2	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ 2·25	Մ/Թ/·
1894 a+3	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ ՇԻ ··· ՔԱՂԱՔՆ Ի Ս 2·30	*անորոշ կէտեր* / /·
1894 a+4	··· ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈ ՇԻՆԵԱ ··· Ն Ի 2·30*, *զարդարուն ձի եւ առիւծ*	/ /o
1894 a+5	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՍՍ ՇԻՆԵԼ Ի ԳԱՐԱԳՆ ՍԻՍ 2·50	·/Ց/·
1902+1	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՐ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳ ՍԻՍ 2·45	·/Ց/·
1905+1	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՐ ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ԱՒՍ 2·35	/Ց/·
1906 b—10	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ1 ՇԻՆԱԾ Է Ի ՔԱՂԱԳՆ Ս 2·55	·/Ց/·

Քորփուս Պուուկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ· կողմը
1906 b—9	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՑ* *ՇԻՆԱԾ Է Ի ԳԱՂԱԳ ՍԻՍ* 2·80, 2·35	·/Ց/·
1906 b—8	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՑ* *ՇԻՆԱԾ Է Ի ՔԱՂԱՔ ԱՍԻ* 2·35	·/Ց/·
1906 b—7	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՑ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ* 2·50	·/Ց/·
1906 b—6	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՑ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ* 2·50	·/Ց/
1906 b—5	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՑ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ* 2·60, 2·50, 2·30	·/Ց/·
1906 b—4	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՑ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻ* 2·40, 2·20	·/Ց/·
1906 b—3	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՑ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻՍ* 2·50(2), 2·45	·/Ց/·
1906 b—2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՑ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ* ՍԻ 2·55	·/Ց/
1906 b—1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՑ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ա'* 2·30	·/Ց/
1906 b+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՑ* *ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ* 2·70	·/Ց/·

Քօրփուս Պատուկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ· կողմը
1906 b+2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ1* *ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ* 2·35	·/Յ/
1906 b+3	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ1* *ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ* 2·35	·/Յ/·
1907—2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ*[1] *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍ* 2·35	/Յ/
1907—1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Է Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ* 2·45	/Յ/·
1908	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ* 2·50, 2·40, 2·35, 2·10	/Յ/·
1908+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ* 2·45	/Յ/
1911—1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Է Ի ՔԱՂԱՔՆ Ի Ս* 2·45, 2·00	·/Յ/·
1912	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Է Ի ՔԱՂԱՔ* ՍԻ 2·50, 2·45	·/Յ/·
1913	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻՍ* 2·50	·/Յ/·
1913+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻՍ* 2·55	·/Յ/·

Քորփուս Պտուկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ. կողմը
1914—1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ1* 2·30	·/Ց/
1914	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ* 2·50	·/Ց/
1914 a	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ* 2·70, 2·40	·/Ց/·
1914 a+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ* 2·70	·/Ց/·
1914 b+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՐԱԳՆ* ՍԻ 2·30	·/Ց/·
1916	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ* 2·55	·/Ց/
1916+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՐԱՔՆ ՍԻՍ* 2·55, 2·50	·/Ց/·
1918	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ* ՍԻՍ 2·95, 2·50, 2·40	·/Ց/·

Քորփուս Պտուկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ. կողմը
1918+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ* 2·60, 2·50, 2·40	·/Ց/
1919	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ* 2·50	·/Ց/·
1920+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ1* 2·75, 2·65	·/Ց/·
1922	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ս* 2·25, 2·15	Ա/Մ/·
1923—2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ի Ս* 2·60, 2·40, 2·35	Ա/Մ/
1923—1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ի Ս* 2·45*, 2·40(2), *թագաւորը անմօրուս*	Ա/Մ/
1923	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ս* 2·45, 2·25(2)	Ա/Մ/·
1923+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ս* 2·40, 2·35, 2·20, 2·10(2), 2·05, 2·00	Ա/Մ/

Բօրփուս Պետուկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ․ կողմը
1923+2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ* 2·25*, *լերկ առիւծ*	*Ա/Մ/*
1924	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ս* 2·65	*Թ/Մ/·*
1924+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ս* 2·35, 2·05	*Թ/Մ/*
1925—1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ* 2·15	*Գ/Մ/·*
1925	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻՍ* 2·70, 2·50, 2·35, 2·25, 2·15	*Գ/Մ/·*
1925+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻՍ* 2·50, 2·35(2), 2·30, 2·15	*Գ/Մ/*
1926	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ* 2·70, 2·65(2), 2·55, 2·50(2), 2·35	*Գ/Մ/·*
1926+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ* 2·65, 2·60, 2·45, 2·40	*Գ/Մ/*
1926+2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ս* 2·50	*Գ/Մ/·*

Քօրփուս Պտուկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ. կողմը
1927	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ 2·60, 2·55, 2·50(2), 2·25	Գ/Մ/·
1927+1	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ 2·65, 2·55, 2·45, 2·35, 2·25	Գ/Մ/
1927+2	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՆ ՍԻ 2·35	Գ/Մ/·
1927+3	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԱԾ Է ԳԱՂԱԳ ՍԻ 2·65	Գ/Մ/·
1928	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ 2·65, 2·30	ε/Լ/·
1928+1	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ 2·60	ε/Լ/
1929	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇՐՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ 2·70	ε/ /·
1930+1	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ՇԻՆԵԱԼ Ի ԳԱՂԱԳՆ ՍԻՍԻ 2·55	Ց/ /·
1930+2	ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ ... ՔԱՂԱՔՆ Ս 2·70	Մ/ /

Քօրփուս Պտուկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ· կողմը
1930+3	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՑ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ի Ս* 2·30, *ծաղկեալ մական*	/Մ/·
1930+4	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՑ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ* 1·80, *ծաղկեալ մական*	/Մ/
1930 a	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Է ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ* 2·50, 2·45	Գ·/Մ/·
1930 a+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Է ԳԱՂԱԳ ՍԻ* 2·55	Գ·/Մ/
1930 a+2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳՆ Ս* 2·45	Գ·/Մ/
1930 a+3	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ի Ս* 2·60, 2·50, 2·40	Գ·/Մ/·
1930 a+4	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳ ՍԻՍ* 2·30	Գ·/Մ/·
1930 a+5	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ* 2·65(2), 2·60(2)	Գ·/Մ/·
1930 a+6	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅ* *ՇԻՆԱԾ Ի ԳԱՂԱԳ ՍԻ* 2·65, 2·50	Գ·/Մ/·

Քօրփուս Պտուկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / բ. կողմը
1931+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ* 2·70, 2·55, 2·45	Գ/Մ/·
1931+2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻՍ* 2·80, 2·30	Գ/Մ/
1932—1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ* 2·65(2), 2·55(2)	Գ/Մ/·
1932	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ* 2·90, 2·65, 2·60(3), 2·55(5), 2·50(4), 2·45(3), 2·40, 2·25	Գ/Մ/·
1932+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ* 2·60, 2·55, 2·50, 2·45, 2·10	Գ/Մ/
1932+2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ* 2·65*, 2·45	Գ/ՄՎ/
1933—2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ս* 2·45, 2·30	Գ/Մ/·
1933—1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ս* 2·55, 2·25	Գ/Մ/

Քօրփուս Պտուկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ· կողմը
1933 a	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ս* 2·60	*Ա/Մ/*
1933 a+1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ* 3·15, 2·50, 2·35	*Ա/Մ/·*
1933 a+2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ Ս* 2·50, 2·45, 2·10, *ծաղկեալ* *մական*	*Ա/Մ/·*
1933 a+3	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԵԱԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ* ՍԻ 2·30, *ծաղկեալ մական*	*Ա/Մ/*
1935—1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔՆ ՍԻ* 2·40	*Գ/ /·*
1935	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ* 2·60, 2·55, 2·30	*Գ/ /·*
1935 + 1	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԱԾ Ի ՔԱՂԱՔ ՍԻ* 2·55, 2·50(2)	*Գ/ /*
1935+2	*ԱՒՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱ* *ՇԻՆԵԼ Ի ՔԱՂԱՔՆ ...* 1·95*, *արծաթախառն պղինձ*	*Գ/ /·*

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԿՆԻՔՈՎ[4]

Քօրփուս Պտուկեան		Նշաններ թագաւորի դրամին աջ/ձախին / Բ· կողմը
1946	1890*ի տեսակէն* 2·50*(2)	Գ/*Մ*/
1947	1935*ի տեսակէն* 2·50*	Գ/ /·

---

[4] *Հմմտ· նաեւ վերը՝ Թիւ* 1854+1։

Տախտակ 1

1 2/1 22/5

31 142/1 155

315/1

Տախտակ 2

315/2 316 317

318 319 1807

1809/1

Տախտակ 3

1808a/2 1809a+2 1826a+5

1811+3/1 1811+4 1811+5a

1839+1/2

Տախտակ 4

1839+2 1839+3 1826/3

1826a+6/5 1834/2 1834+4

1836+2/1

Տախտակ 5

1836+6 1838+2/3 1817a

1819/2 1816+2/1 1816+6/2

1817a+1a/1

Տախտակ 6

1838a 1838a+1 1817—1

1819+5/2 1822+3a 1849a—1

1850+1

Տախտակ 7

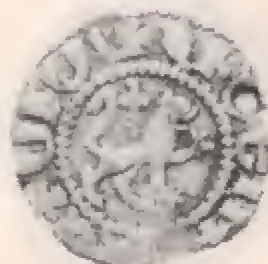

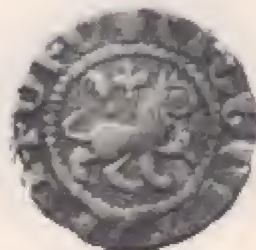

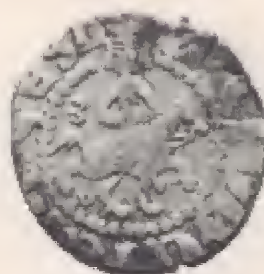

1852—2/1 1854+1 1861+1/3

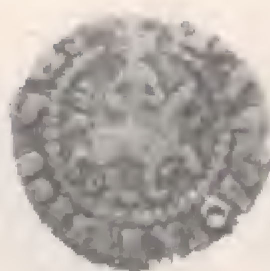

1863+1 1863+3/1 1865+3/2

1883+1

Տախտակ 8

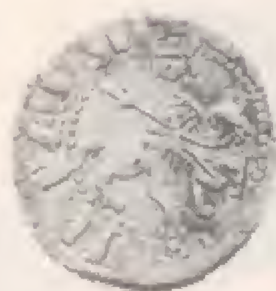
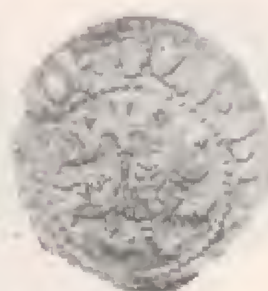

1883+2/2 1885+2/1 1888

1890+1/1 1890+2 1890+3

1894a+4

Տախտակ 9

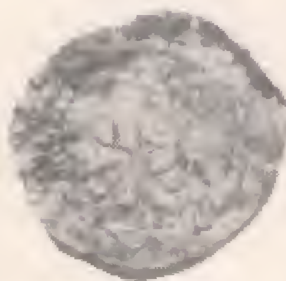

1923—1/1 1923+2 1923+2/1

1935+2 1946/1 1946/2

1947

